Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 61 (15684) | 1981 оной мартын 13, пятница. | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ

Республикын колхоз, совхозуудта 1981 оной хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай

Хабарай тарилгада хаһа саггань. Һайн шанартайгаар бэлдэхэ тушаа олохон колхоз, совхозууд, тэрэшэлэн райгүйсэдкомууд, КПСС-эй райкомууд, «Сельхозхимия», Госкомсельхозтехникэ нэгэдэлнүүд, «Птицепром» трест, хүдөө ажахын бусад нэгэдэлнүүд, Хүдөө ажахын болон Мелиорацийн, уһанай-ажахын министерствэнүүдшье бодото анхарал хандуулнагүй гэжэ КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэй тогтоол соо заагдана.

Зарим ажахынуудта тарыанай, олон жэлэй ногооной үрэһэн мүнөө хүрэтэр һайнаар сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэдөөгүй байнаар. Сэбэрлээ һаа, бэлээр илгадахаар элдэб холисотой үрэһэн илангаяа Хурамхаанай, Кабанскын, Яруунын, Түнхэнэй районуудай колхоз, совхозуудта ехэ бии. Хилээмэ талханай продуктнуудай управлени тарыа тушаажа абадаг пунктнуудтаа байнан үрэһэнэй орооһо тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэрние мүүгаар эмхидхэнэ.

Хурамхаанай, Яруунын болон бусад хэдэн районуудай ажахынуудта тарыалан дээрэ органическа үтэгжүүлгэ нёдондонойхиһоо бага зөөгдөө. Имагтал «Сельхозтехника» нэгэдэлэй техникын хүсөөр үтэгжүүлгэ зөөгдэнэ. Олохон колхоз, совхозууд энэ хүдэлмэрние огто тоохоёо болишохой.

Байгша оной мартын 1-нэй мэдээгээр республика дотор тракторнуудые заһабарилха түсэб 81 процент дүүргэгдээ. Хяагтын, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Яруунын болон Загарайн районуудай ажахынууд хабартаа хүдэлгэгдэхэ техникые бэлдэхэ талаар ехээр гэгдэнэ. Республикын Госкомсельхозтехникэ заһабарилгада хэрэгтэй запасной зүйлнүүдээр ажахынуудые саг соонь хангагүй. Зарим ажахынуудта механизаторнуудай бүгдэ нинтын һуралсал, хүдэлжэ байһан хүнүүдэй мэргэжэл дэшэлүүлхэ һуралсал муугаар эмхидхэгдэнэ.

Олонхи колхоз, совхозуудта севообородой ёһоор поли бүхэндэ эмхидхэлэй агротехническэ ямар хөмжөөнүүд бэелүүлэгдэхэб, хабарай тарилгын үедэ ямар хүдэлмэри хэды шэнээн болзоо соо хэгдэхэб гэжэ тодорхой түсэб үшөө зохёогдоогүй байнаар. Эльдэб ургамалнуудые тарижа ургуулха тусхай мэргэжэлтэй звено, бригадануудшье эмхидхэгдээгүй.

Мүнөө жэлдэ тарыан ажалай продуктнуудые болон малай тэжээл ехээр үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ талаар хараалагдаһан хөмжөө абуулганнуудые бэелүүлхэ тушаа республикын Хүдөө ажахын болон Мелиорацийн, уһанай ажахын министерствэнүүдые, Госкомсельхозтехникэ, Буряадай «Сельхозхимия» нэгэдэлнүүдые, хилээмэ талханай продуктнуудай управление, хүдөө ажахын бусад нэгэдэлнүүдые, «Птицепром» трестые, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомуудые, ажахынуудые хүтэлбэрилгэшэдые тус тогтоол соогоо уялгалаа.

Тиихын тула 1981 оной апрелиин 1 болотор колхоз, совхоз, отделени, звено, отряд бүхэндэ хабарай тарилга үнгэргэхэ хүдэлмэрийн түсэб, поли бүхэндэ хэгдэхэ агротехническэ хөмжөөнүүдые зохёожо дүүргэхэ. Тиихэдээ газараа боломожотой зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэн, хүдөө ажахын ургамалнуудые һайн үрэжэлтэй газарта тариха, тэндэ органическа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, буртаг үбһэ ногооень сэбэрлэхэ, хүрьһэнэй шиит нойто алдахагүй, тарилга дээрэ, ургаса харуулһалгада бүхы хүдэлмэриие ипатовска онол аргаар эмхидхэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Хүрьһэ хамгаалха комплексно хөмжөөнүүдые бэелүүлхэ, орооһото ургамал тарихадаа минеральна үтэгжүүлгые доро, үрэһэнэй байха газарта оруулха аргые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ тус тогтоол соо заагдана.

Энэ жэлэй апрелиин 15 болотор бүхы хэрэгтэй үрэһые гээлтэ хоролтогүйгөөр зөөжэ абаха, илангаяа холын — Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай, Баргажанай, Хурамхаанай районуудта түрүүшын эзлжээндэ тэрэниие зөөхэ, орооһото ургамалнуудай тарилгын шанарта хүрэхэгүй муу үрэһые гүрэнэй нөөсэһөө һайн шанартай үрэһөөр андалдаха, тэрэшэлэн олон жэлэй ногооной, хартаабхын, овощой дутуу үрэһые хүсөөхэ хөмжөөнүүдые дары абаха зорилго табигдана. Баһал энэ болзор хүрэтэр бии байһан үрэһэ хүрэнгые тарилгын шанарта хүргэхэ, хартаабхын үрэһэ хүн зонһоо эртээнһээ хуралдажа абаха. Үрэһэнэй таряа зөөхэ үедэ тэрэниие хоролтодо оруулхагүйн тула харуусалгатай хүниие томилхо, автомашинаар асарагдаһан үрэһэнэй таряа зааталгүй шэгнэхэ шухала. Хилээмэ, талханай продуктнуудай управлени колхоз, совхозуудта хүрэнгын орооһо таһалгаряагүй үгэжэ байха зэргэтэй.

Байгша ондо бүхы ажахынуудта өөрын үрэһэ ургуулжа абаха найламтай эрхэ байдал бии болгохо, тиигэхын тула үрэжэлтэй һайн газар, имагтал сэбэр паар таһалжа үгэхэ "эзшэ гол шухала болоно.

Ажахы бүхэндэ хабарай тарилгын үедэ хүдэлгэдэхэ машина, техникые түргэн заһабарилжа дүүргэхэ, тарилгын эхилхэһээ хоёр недели урид бүхы тракторнуудые, хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын техникые түгэс бэлэн болгоод байха. Тиихэдээ заһабарилгын һайн шанарта онсо анхарал хандуулха ёһотой. Энээнтэй хамта тэжээл бэлэдхэхэ, таряа хуряаха техникын заһабарилгые түргэдхэхэ, колхоз, совхозуудай, «Сельхозтехникын» предприятнуудай заһабарилгын мастерскойнуудые дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэ, ажалыень хоёр халаанда эмхидхэхэ гэжэ заагдана.

Бүхы трактор, машинануудые хоёр халаанда хүдэлгэхөөр ажахынуудта механизаторай кадрнуудые хүсэд бүридхэхэ, полевой станнуудые һайнаар түхеэрхэ, тэндэ нинтын эдеэ хоол бэлдэхэ, хабарай тарилга дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдые ажаһуудалай, соёлой, худалдаа наймаанай, медицинын талаар хангаха хөмжөөнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Хабарай тарилга үнгэргэхэдэ хэрэгтэй шэнгэн түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэлые хүсэд үрэхөөр холын нефтебазануудта байгша оной апрелиин 20 болотор зөөхэ гэжэ Улаан-Удын нефтебаза, Буряадай транспортна управлени уялгалагдаа.

Колхоз, совхозуудта, илангаяа Баргажанай, Хурамхаанай, Захааминай, Яруунын, Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай районуудта түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэл, машиныи запасной частнуудые саг соонь зөөжэ абаашаха тушаа республикын Хүдөө ажахын министерство, Госкомсельхозтехникэ уялгалагдаа. Тэрэшэлэн хомор байдаг, түргэн элдэг узел болон агрегадуулай хүсэд хүрэхэ фонд бэлдэхэ, һэльбэгдэн шэнэлэгдэһэн детальнуудаар таһалгаряагүй хангаха шухала.

Бүхы нүүдэл автомастерскойнуудые, трактор, машинада түлишэ, техническэ харуулха хэдэг агрегадуудые апрелиин 15 болотор бэлэн болгохо, тракторнуудта техническэ харуулха хэхэ мастерзаһабарилагшадай бригада эмхидхэхэ, хабарай тарилгын эхилтэр бүхы К-700 түхэлэй тракторнуудые заһабарилха, мүн республикаһаа газаа тээ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлжэ байһан техникые бэлэн болгохо гэжэ тогтоол соо заагданхай.

Газар уһалха хүдэлмэрине саг соонь һайнаар эмхидхэхыень Хүдөө ажахын болон Мелиорацийн, уһанай ажахын министерствэнүүдые, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдые, «Птицепром» трестые, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомуудые, уһалууриин системэнүүдэй управленинүүдые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилгэшэдые уялгалаа. Бусад хүдэлмэриһөө сүлөө байһан бүхы хүнүүд газар уһалалгада хабаадуулагдаха ёһотой. Уһалагдадаг газарай ашаг үрэ үгэсые эрид дээшэлүүлхэн, гектар бүриһөөнь эгээл ехэ ургаса абахын тула тэндэ органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ дүүрэн нормоор оруулха, энээниие нарин хиналтада абаха болоно. Ажахынуудта байһан бүхы бүлүүр станцинуудые, уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдые түхэреэн сүүдхэдэ хүдэлгэхэ шухала.

Байгша оной майн 1 болотор бүхы ажахынуудта хахалагдахаар, үндэһөөрөө һайжаруулагдахаар газар олохо, тэрэниие оньһожоруулагдаһан отряд, звено, бригадануудта даалгаха, зүбөөр ашаглан, тарлалан һайн сабшалан болгохо даабари үгэхэ, тэндэ үрэһэ тариха тушаа КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаба.

Хабарай тарилгын үедэ трактористнуудаар, машинистнүүдээр хүдэлхыень тусхай мэргэжэлтэй 600 хүниие Улаан-Удэ хотын предприяти, организацинуудаһа хүдөө эльгээхэ гэжэ Улаан-Удын горком, горгүйсэдком уялгалагдаа. Тэдэндэ ажаһуудалай һайн эрхэ байдал олгогдохо, механизатор бүхэндэ нарин харюусалга доронь трактор даалгажа үгтэхэ ёһотой.

КПСС-эй XXVI съездын шийдхэбэринүүдтэй зохилдуулан, бүхы ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын, газар таряалангай культура дээшэлүүлхын, поли бүхэндэ Шанарай тэмдэг хүртөөхын, ажалда эгээл үндэр бүтээсэ туйлахын, машинануудые дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхын түлөө хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, илангаяа ипатовайхидай жэшээгээр зөөлгын-тарилгын комплекснуудые эмхидхэхэ, үлүү гаргаша хороохо, бүхы юумэ алмаха хүдэлөө дэлгэрүүлхэ гэжэ КПСС-эй райкомуудые, райгүйсэдкомуудые, хүдөө ажахын органуудые, партийна, советскэ, комсомолой организацинуудые тус тогтоол уялгалба.

Ажахынуудай хабарай тарилгада ямараар бэлдэжэ, хэр үнгэргэгдэжэ, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ таряан ажалай продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха хөмжөөнүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһаниие үргэнөөр харуулха туршаа республикын, районуудай газетэнүүдэй редакцинууд, телевиденин болон радио-дамжуулгын Комитет уялгалагдаа.

КПСС-эй XXVI съездын шийдхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ДОЛООН ҺАРЫН ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЭ

Улаан-Удын гадар трикотаж хубсаһа оёдог фабрикын Нина Георгиевна Варнавскаягай даадаг бүд нэхэгшэдэй бригада байгша оной долоон һарын түсэбтэ даабариие дүүргэжэ, алдарта партийнгаа XXVI съездые үгтаха гэһэн уялга абаһан юм. Тиигээд социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргаа һэн. Мүнөө тус бригада хэлэһэн үгэдөө хүрэнхэй. Бригадын гэшүүд 1981 оной август һарын тоосоогоор ажаллажа байна.

Нина Георгиевна Варнавскаягай үүсхэлые дэмжэһэн Валентина Петровна Гусевагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бүд нэхэгшэдэй бригадын коллектив энэ жэлэй долоон һарын даабариие мүн лэ февралиин 23-да сүм дүүргээд байгаа.

Тус бригадын гэшүүд Татьяна Викторовна Нурданова, Нина Владимировна Пономарева гэгшэд съездын хүндэлэлдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн уялганнуудаа сүм дүүргээд, мүнөө байгша оной нюль һарын тоосоогоор ажаллажа байнхай.

В. ПЕТУХОВА,
манай штатнабэшэ корр.

Арбан жэлэй саада тээ Люба Будаева найман класс дүүргээд, һаалишан болохо дуратай байһанаа мэдүүлээ бэлэй. Мүнөө Хяагтынгаа районой «Дружба» колхозой Энхэ-Талын һүнэй фермэдэ һаалишаниаар хүдэлжэ байна. Ажахынгаа түрүү һаалишадай нэгэн болонхой. Арбадахи табан жэлэйнгээ даабарита түсэбые тэрэ болзорһоонь урид дүүргэһэн юм. Партийнгаа XXVI съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа мүн лэ амжалтатайгаар дүүргээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Любовь Будаева.

Е. СУРМАЧАЙ
фототекст.

В. И. ЛЕНИНЭЙ НАМТАР ШЭНЭЭР ХЭБЛЭГДЭБЭ

«Владимир Ильич Ленин. Намтар» гэһэн ном зургаадахяа хэблэгдэн гараба. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт тэрэниие хэблэлдэ бэлдээ юм. В. И. Ленинэй научна намтар дотор гүн ухаан бодолтын. Агуухэ Октябриин социалис революцийн вождь. Коммунис партиие болон Совет үрэниие эмхидхэн байгуулагшын, бүхы дэлхэйн ажалшадай багшын ажабайдал ба ажал ябуулга харуулагдана.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй ойтой дашарамдуулан, хэблэгдэн гараһан партийна документнуудые, КПСС-эй XXV съездын материалнуудые, «Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай». «Агуухэ Октябриин социалис революцийн 60 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолнуудые, СССР-эй Конституциие, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй болон парти, правительствын бусад хүтэлбэриньгшэдэй зохёолнуудые авторнуудай коллектив тус номые бэлдэхэдээ хэрэглэһэн байна. В. И. Ленинэй намтарай материалнууд, һүүлэй жэлнүүдтэ хэблэгдэһэн вождь тухай, тэрэнэй һургаал тухай научна олон номууд хэрэглэгдээ юм.

В. И. Ленинэй намтарые үнишагшадта түһаламжа болгон, предметно-тематическа болон бусад тэмдэглэлнүүд үгтэнхэй.

Политическэ литературын хэблэл номые барлан гаргаа.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй
УКАЗ

А. В. КАЗАНСКИДА «РСФСР-эй АРАДАЙ УРАН ЗУРААША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет уран зурагай искусствын талаар аша габьяатай байһанайнь түлөө уран зурааша Казанский Александр Владимировичта (Улаан-Удэ хото) «РСФСР-эй арадай уран зурааша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1981 оной мартын 11.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй
УКАЗ

А. Н. САХАРОВСКАЯДА «РСФСР-эй АРАДАЙ УРАН ЗУРААША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет уран зурагай искусствын талаар аша габьяатай байһанайнь түлөө уран зурааша Сахаровская Александра Никитичнада (Улаан-Удэ хото) «РСФСР-эй арадай уран зурааша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1981 оной мартын 11.

ЭРХИМҮҮДЭЙ ТООДО

Мария Ивановна Каратаева эд хэрэглэгшэдэй кооперацила олон жэлдэ хүдэлмэрилнэ. Зэдын районой эдеэ хоолой 2-дохи магазинние тэрэ мүнөө даана. Энэ магазинай наймаалагшад хүдэлмэридөө оролдосотойгоор, харюусалга ехэтэйгээр хандахаһаа гадна, худалдан абагшадтай аятай зохидоор хөөрэлдэдэг, наймаагаа гүйлгэжэ шададаг байха юм.

Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаһан эдэ наймаалагшад КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, январь-февраль һарануудай түсэбые урид дүүргэжэ шаданхай.

Энэ коллектив 3-дахи магазинай коллективтэй мүрысэхэ зуураа, хододоо түрүүлжэ ябадаг гээшэ. Зэдын районой эдеэ хоолой магазинуудай дунда 2-дохи магазинай коллектив эгээл эрхим гэжэ тоологдоно. Наймаалагшад З. Налётова, М. Карнакова, кассирнууд Л. Осокина, Ю. Ширинская, ашагша В. П. Ивченко гэгшэд социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ, эрхимүүдэй тоодо ороно.

С. ШАГДУРОВ.

ГҮН УДХЫЕНЬ ТАЙЛБАРИЛАН ОЙЛГУУЛХА

Эдэ үдэрнүүдтэ республикымнай хүдэлмэришэн анги, колхозно тарыашад ба арадай интеллигенци, бүхы ажалшадай түрэл партиингаа XXVI съездын шийдхэбэринүүдые һайшаалтайгаар хүлеэн абаад, туйлай ехэ политическэ ажалай дэбжэлтын оршон байдалда хүдэлжэ байна. Тэдэ дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновэй хэһэн элидхэлнүүд, тэндэ тавигдаһан үгэнүүд, дурдагдаһан тоо, баримтанууд гайхамшагта һоннирхол татана, зоной зүрхэ сэдьхэл хүдэлөөнь. Ушарынь, эндэ мүнөөнэй үе сагай шухала асуулгуудта гүн гүнзэгы тобшолол, сэгнэлтэнүүд үгтэһэн байна. Тиигэбэшье съездын хараалһан асари ехэ зорилгуудта бүхы удхаараа, уг үндэһөөрөө совет арадай аша тустаа, тэрэнэй ажаһуудал ба ажал хэрэгые саашадань һайжаруулгада бүримүһэн шэглүүлэгдэнэ ха юм. Тиигээд хүн бүхэнэй урма зориг бадаруулна, шэн габьяа ажалда тэдэнние уряална.

Мүнөө предприяти, колхоз болон совхозуудта эршэтэ олонай дэлисэ улам үргэдэнэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын һараһаа эхилжэ, түсэб, даабаринуудаа үргэлжэлүлэн түлөө социалис мүрысөөн улам хүсэтэйгөөр явуулна. Эгээл энэ үедэ үзэл сурталай хүдэлмэрние улам тодорхойгоор, үргэнөөр, ажахын зорилгонуудтай холбоотойгоор ябуулха эрилтэ партийна организацинуудай урда табигдана гээшэ. Илангаяа партийн комитетэдэй материалнуудые үргэн олонниитэдэ гүнзэгээр тайлбарилан ойлгуулха, хүн бүхэндэ хүргэхэ гэжэ хүндэтэй ба харюусалгатай зорилгонуудые шиндхэхэ болно. Энэ талаар хаража үзэхэдэ, республика доторхи түрүүшын эзлжээндэ эрхэ бэшэ бэелүүлэгдэхэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор КПСС-эй обкомой элидхэлшэд, пропагандистнууд, лекцийн хүдөө нютагуудта гараба. Эдэ бүлэгүүдтэ партийн ба совет хүтэлбэрилхы туршаалтан, министерство болон ведомствонуудай зурганнуудай харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд ба багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ороо. Тиигээд олонхидынь хүдөөгэй үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй семинарта хабаадалсаад, мүнөө үедэ ажалшадай дунда лекци, элидхэлнүүдые уншажа, мэдээсэл хэжэ, тэндөөнүүдые үнгэргэжэ захалба. Тиихэдэ энээнтэй адилаар КПСС-эй олохон, нэрлэбэл, Загарайн, Баргажанай, Хойто-Байгалай болон бусад райкомууд, колхозуудай парткомууд, партийна эхин организацинууд үүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэрние эмхидхэхэ шэнэ, нүлөө ехэтэй онол арганнуудые хэрэглэжэ байнабди. Эльдэб янзын ажалтай зоной — хүдэлмэришэд, колхозчинууд, интеллигенциин онсо илгаае, эрилтые хараагадна, үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулха гэгшэ ехэ удаа шанартай. Илангала комсомолшууд болон залуушуулай дунда тайлбарилан ойлгуулха хүдэлмэри эмхидхэхэдээ, ажалшадай нүхэдэйнь, коллективүүдэйнь шиидхэжэ байгаа нүдэлнуудтай нягта холбоотойгоор ябуулха зэргэтэй. Тиигэжэ шэнэ табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын тулада доторой арга боломжонууд болон нөөсэнүүдые эльгээхэ, социалис мүрысөө улам эршэтэйгээр дэлгэрүүлхэ (

КПСС-эй XXVI съезд — партийн, совет арадай ажабайдалда, ажал ябуулгада шухала шата, түүхэтэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. Съезд манай обществын материальна болон оюун ухаанай асари ехэ, саг үргэлжэ урдаа байгаа түгэс хүсые гэршэлээ, совет арадай манлай хүчэ-коммунис партийн гадаадын ба дотоодын сэсэн мэргэн ухаанай хэлбэришэгүй шууд сэхээр бэелүүлэгдэжэ байна, марксизм-ленинизмдэ, пролетарска интернационализмда тэрэнэй ходоодоо үнэн сэхэ байдагые бүхы дэлхэйдэ үшөө дахин элишэлэн харуулаа. Тиимэл хадаа тэрэ хүдэлмэри болон дүнгүүд бүхы партийн ба арадай, ажалшадай түрүү үзэлтэй бүхы олонниитын анхаралда байһан гэжэ, саашадаашье үни удаан саг соо байхань лабтай.

МАНАЙ СЪЕЗДЫН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИ БАТА ҮНДЭЛЭЙ БА НЯГТА ЖАГСААЛАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА ҮНГЭРӨӨ. ЭНЭ МАНАЙ ПАРТИИЕ ХҮСЭН ҮЗЭС, ИЛАГДАШАГҮЙ БОЛГОНО», — гэжэ совет үзэлтнүүдэй ехэ хуралдаанай түгэсхэлдэ нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглээ. — ЕРӨӨДҮЙДЭ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭЖЭ ЗАЛАН СЭХЭ, ЭНЭЭНТЭЙ ХАМТА ТОН ТОДОРХОЙ ЗАХЯА ЗААБАРИНУУД СЪЕЗД ДЭЭРЭ БАТАЛГДАА. МҮНӨӨ ҮЕДЭ БҮХЫ ХҮСЭЛ ОРОЛДОЛГОЕО ЭЭЛЭНИИЕ БЭЕЛҮҮЛГЭДЭ ЗОРЮУЛХА ХЭРЭГТЭЙ...»

Тиигээр нимэһээ бүхы партийна организацинуудай, бүхы коммунистнуудай үллга гэбэл, съездын материалнуудые хэдэн ойлгуулха, тэдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гэжэ бүхы ажалшадые элсүүлхэ хүдэлмэрэз мүнөө сагай бүхы хэмжээндэ хүргэхын тула үдэр бүрийн анхарал хандолго гаргаха байна. Энээндэ үзэл суртал нэбтэрүүлэгшэдые, бүхы эмхинүүд, хүдэлмэрилэгшэд бүгдөөрэн эдэбхитэй оролцоор хабаадаха зэргэтэй.

ШЭНЭ ТАСС ДОНИИ

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

1981—1985 онуудта СССР-ийн Уран зохёолшодой холбооны болон Монголой Уран зохёолшодой холбооной хоорондохи харилсаа холбооной программада һаяхан Москвада гар табигдаа.

Аха дүү хоёр ороной ажабайдалдахи шухала удхатай үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан литературын үдэрнүүдые али алиндаа үнгэргэхэ, монгол болон совет уран зохёолшодые СЭВ-эй бэрилгэнүүдта зохёол бэшэхыень эльгээхэ, тематическа конференцинүүдые үнгэргэхэ, мүнөөнэй шатадахи уран зохёолой хүтэлтын шухала асуудалнуудые хаража үзэхэ талаар хэмжээнүүд хараалагдана. СССР-эй болон МНР-эй уран зохёолшод, уран шүлэгшэд «Манай хани Улаан-Баатар» гэһэн суглуулбари, бусадшье номуудые бэлдэжэ эхилээ.

ТУСГААР НОМ БОЛГОГДОО

1981 — 1985 онуудта, 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүтэлтын шэглэлнүүд» ном болгогдон хэблэгдэбэ. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүтэлтын гол шэглэлнүүд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай проект туршаа Советскэ Союзай Коммунис партийн XXVI съездын тогтоол тэрэнэй эхиндэ үгтэнэ.

Политиздат олон хэһэгээр тэрэниие барлан гаргаба.

ЖЭШЭЭТЭ АЖАЛ

ПАРТИЙНА ажабайдал

Хоёр жэлэй урда тээ январь һарада Сэлэнгын модоной баазада шпала хюрөөдэдэг цехэй ашаглалгада тушаагдахада хайрсагай хабтагай бэлэдхэхэ участогта ажаллаха дуратай хүдэлмэришэд тон үсөөн байһан юм. Эндэ хуу шэнэ, бүтээгдэхэ техникэй оньһон түүхэлэлгэнүүд тодхогдоһон байгаа? Теэд юундэ хүнүүд иимэ хашанаар иишэ ерэдэг байгааб? Нэн түрүүн энэ участок анханһаа хойшо аша үрэ багатайгаар ашаглагдадаг, ажалайнь эмхидхэл һуда байгаа бшуу. Энээнһээ уламжалан, хүдэлмэришэдэй салин хүлөөншье бага, материальна урмашуулгашье үгы һэн.

Шэнээр эмхидхэгдэһэн цехэй энэ участогшье түрүүшын үдэрнүүдтэ хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ, урагшатай ажаллажа шадаагүй. Энээнииень ойлгохоор ааб даа. Түрүүшын һарануудта шэнэ оньһон техникэтэй танилсаха, шудалха хэрэгтэ анхарал хандуулагдаа ха юм. Энэ үедэ мүн лэ ажалаа хаяхашье хүнүүд али олон дайралдаа. Тиихэдэ үнэхөөрөөшье, шэнэ техникэ хирэ-хирэ болоод лэ эбдэрдэг, мүртэй ашаглагдадаггүй байгаа. Тиигээдшье тэрэниие заһаха техник, слесарьнүүд үсөөн һэн. Тэрэшэлэн хүдэлмэришэдэй дүршэл багатай, модоной шанарай муу дээрэнээшье гээгдэлдэ орохо ушар үзэгдөө. Юрэдөөл, нэгэл үгөөр хэлэхэдэ, эндэхид урагшагүй ябадалаа элдэб олон шалтагаанууд дээрэ хаяад, бии байгаа дутуу дунданууда элирүүлжэ, тэдэнээ мэдэрхэ, дары усадхаха хэмжээнүүдые абаагүй байшоо.

Зүгөөр тэрэ үедэ энэ шэнэ цехэй бусад участогууд оньһон техникээ богони сагта шудалжа, һайнаар ашаглаг болоһон байна. Ажалыньшье эрид һайжаржа, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлажа эхилээ. Жэшээлхэдэ, Г. И. Перовой даадаг бригада дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абажа, арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб дүрбэн жэл соо дүүргээ һэн. Энэ амжалта бригадын ёнотойл эбтэй эетэй коллективэй ашаар туйлагдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эндэ ажалай эмхидхэл, журам һайн. Энээндэ тус бригадада эмхидхэгдэһэн партийна бүлэг ехэ нүлөө үзүүлээ. Коммунистнууд лэ бүхы түрүү юумэ нэбтэрүүлжэ, үүсхэжэ ябаба бшуу. Найман коммунистһаа бүридэһэн партийна бүлэг түрүүшын үдэрһөө эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Хүдэлмэришэдые шэнэ техникэдэ һургаха, тэдэнэй мэргэжэл шадабари, харюусалгыень дээшэлүүлхэ талаар горитой юумэн хэгдээ.

Харин тиихэдэ хайрсагай хабтагай бэлэдхэдэг участогта дүшэ гаран хүн ажаллабашье, нэгэшье коммунист байгаагүй юм. Теэд олонхи хүдэлмэришэд оролдожо, һайнаар лэ хүдэлхэ гэжэ эрмэлзэдэг байгаа. Тиимэһээ эндэ партийна нүлөөгэй хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ болоо һэн. Бригадын зарим нэгэн гэшүүдэй ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалдаа гарадаггүй, архидадагшье ушар дайралдаа. Тиимэһээ тэдэнэр бэе бэедээ шанга эрилтэ табижа шадахагүй байгаа ха юм.

Эдэ бүгэдэ цехэй партийна организаци болон парткомой һанаа ехэ зобооһон байна. Тус участогай хүдэлмэри саг үргэлжын анхарал доро абтажа, парткомой заседани, партийна суглаануд дээрэ зүбшэгдэһэн байха юм. Иигэжэ эдэ суглаануд дээрэ тус участогые өөрынгөө жэшээ. гээр туһалжа шадаха коммунистнуудаар бэхижүүлхэ гэһэн шиндхэбэри абтаа бэлэй. Шпала бэлэдхэдэг цехэй партийна организацийн секретарь Николай Васильевич Челмакин өөрөө энэ бригадада ошожо хүдэлхэ дуратай байһан тухайгаа парткомдо мэдүүлгэ бариба. Тэрэ Перовой бригадада ажаллажа, нилээд дүршэл шадабаритай, түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн болоо һэн. Тус баазын партком түрүү коммунистын гуйлта дэмжэжэ, тэрэ участогта хүдэлхыень эльгээһэн байна. Тэрээнтэй хамта коммунистнууд Николай Иванович Крайнов, Николай Григорьевич Черепанов болон ажалай бусад түрүүшүүл, ветерануд ерээ.

Түрүүшын үедэ тус участогай хүдэлмэри гансата һайжараа бэшэ ааб даа. Гэбэшье үдэр ошохо бүри ажалайнь бүтээсэ дээшэлжэ, һүүлэй һүүлдэ халаанайнгаа даабари дүүргэдэг болоо һэн. Харин мүнөө һара, квартал бүриингөө түсэб үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, 1979 оной декабрь һарада оройдоол 397 дүрбэлжэн метр хабтагай гаргаһан байгаа һаа, үнгэрһэн жэлэй декабрь һарада 785 дүрбэлжэн метр хабтагай бэлдэжэ, түсэбөө нилээд үлүүлээ.

Ходо гээгдэлдэ ябаһан коллектив яажа энэ амжалта туйлаа гээшэб? Түбхын түрүүн эндэ коммунистнуудай ажалай жэшээ ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ тэмдэглээ. Тэдэнэр өөһэдынгөө үндэр бүтээсэтэ ажалаар бусадта этигэл, найдабари үзүүлжэ, тэдэниие урагша татаа бшуу. Коммунистнууд коллективэй гэшүүн бүхэнтэй хөөрэлдэһэн, зарим нэгые шангаханаар шүүмжэлһэн, зөмэлһэн байна. Теэд нэгэшье хүн энээндэнь гомдоо, үйдаагүй бшуу. Эндэһээл ажалай эмхидхэл, журам һайжаржа эхилээ. Үнэн, дээрээ 3—4 коммунист бүхы даабари дүүргэжэ шадахагүй ха юм даа. Тиимэһээ энэ хадаа коллективэй туйлаһан ехэ амжалта болоно.

— Хайшан гэжэ энэ амжалта туйлаа гээшэбта? — гэжэ Н. В. Челмакинһаа асуубаб.

— Түрүүшын ээлжэндэ ажалай эмхидхэлдэ онсо анхарал хандуулаабди. Оньһон техникэ бүхэн тусхай хүнүүдтэ даалгагдаа. Хоёрдохёор, бүхы хабтагай гаргадаг гурбан хюрөөгөө нэгэ нарядаар хүдэлгэхэ гуримда оруулаабди. Иигэжэ оньһон техникын хүдэлмэрийн түлөө тусхай хүн харюусаха, түсэбэй түлөө булта харюусаха болообди. Гурбадахяар, бригадын совет эмхидхэжэ, ажалда хүн бүхэнэй хэр эзргээр хабаадаһанай хэмжээгээр салин үгэхэ гурим тогтоогообди. Тиимэһээ хүдэлмэришэн бүхэн мүрысөөнэй ябасаар ехэ һонирходог, түрүүшүүлһээ гээгдэхэгүйе оролдодог болоо. Мүнөө бидэ цехтээ «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ эзргээ тэхэрюулхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаабли...

Тус участогай мүнөөнэйнь ажал хэрэгүүдые шэнжэлэн хараад байхада, тэдэнэй энэ үгэдөө хүрэхэ байһаниинь найдамтай.

А. КОЗИН.

Прибайкалийн район.

Партийн, ажалай, дайнай ветерануд, арад зоной хэлсэдэгэй ёноор, «Олые үзэжэ хатуужаһан, холые хаража хёрхошоһон» хүнүүд ха юм даа. Хэды тиигэбэшье эдэ нүхэднай даруухан зантайнууд, бидэбди гэжэ бэерхэлдэдэггүй, бэрхэнүүдэбди гэжэ һайрхалдадаггүй. Тэдэнһээ наһан соогоо хэһэн, бүтээһэниень һуража абахань бэрхэтэйшэг. Үшөө юуб гэхэдэ, эдэмнай амархам гэжэ гараа тэбэрэзд һуужа шададаггүй, үндэр наһатай, үлбэр бэетэй болобошье, хамтын ажалда гү, али нийтын хэрэгтэ заабол хабаадаһан байдаг. Һаяхан Захааминай районой партийна конференци дээрэ 16 наһанһаа ажал хэжэ эхилһэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалид, 1944 онһоо КПСС-эй гэшүүн, республиканска тусхайта пенсионер, Ленинэй орденто Гомбо Гармаевич Цыдыповэй үгэ хэлэхые шагнажа һуухадаа, эдэ бүгэдые бодожо, омогорхон баярлажа һуугаа бэлэйб.

Түрүүшынхээ Гомбо Гармаевичтай гушан жэлэй саада тээ уулзаа һэм. Тиихэдэ тэрэ КПСС-эй Захааминай райкомой хүдөө ажахын таһагай инструктор байгаа. Урагшаа һанаатай, оролдосотой бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ 1953 ондо харюусалгатай тушаалда, Ждановай нэрэмжэтэ колхозой партийна организацийн секретарьяар дэбжүүлэгдээ һэн. Тэрэ тушаалдаа үни ябаагүй. 1954 ондо партийн райком соо болоһон нэгэ хөөрэлдөө мүнөө болотор мартадаггүйб.

— «Боевик» колхознай болёод байна даа. Түрүүлэгшэнь архида архидаһаар ажалаа унагаагаа. Шэнэ түрүүлэгшые табия гэжэ колхознигууд шанга эрилтэ табижа байна,—гэжэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь хажуудаа һууһан бюрогой гэшүүдтэ хэлэбэ.

— Колхозой гэшүүд—зүб. Энэ асуудал удааруулжа болохогүй, — гээд бюрогой гэшүүдэй нэгэн дуугарба.

—Теэд колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ түрүүлэгшээр хэниие зуушалхабибди?

Хэдэн минутын туршада секретариин таһалга соо абяа анигүй болошобо. Тиин байтар хэншьеб даа:

— Гомбо Гармаевич Цыдыповһээ ондоо хүниие мүнөө олохогүйбди, — гэбэ. — Жэ-

лэй туршада Зэмхэдэ хүдэлхэдөө, партийна организацийнь хүдэлмэри нилээд һайжаруулаа. Хүн зониинь тэрэниие ехэтэ хүндэлдэг...

Тиигэжэ уданшьегүй нүхэр Цыдыпов Бур-Сахир тосхоной «Боевик» колхозой түрүүлэгшээр һунгагдаһан юм. Тэрэ үедэ тус колхоз адуу малаар үсөөн, сабшалан, тарялангай газараар бага, ГАЗ-АА түхэлэй гансахан автомашинатай, гээгдэлдэ ороһон ажахы байгаа юм. Тиигэбэшье коммунист, фронтовик бэрхэшээлһээ айгаагүй, хамтынгаа ажахы түргэнөөр хүгжөөхын түлөө хамсыгаа шаман ороо.

Гомбо Гармаевич нэн түрүүн партийна, комсомолой организацинуудай, залуушуулай, колхознигуудай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ, ажалай журам һайжаруулха, правленийн гэшүүдээр, дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдөөр шударгы бэрхэ хүнүүдые дэбжүүлхэ талаар ехэхэн оролдолго гаргаа. Уданшьегүй колхозынь Дархинта нютагай колхозтой хамтаржа, томохон «Победа» колхоз болоо бэлэй.

— Ажахымнай гол һалбари мал ажал болоно. Тэрэнэ түргэнөөр хүгжөөхын тула нийтынгээ адууһа малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ёнотойбди. Һайн үүлтэрэй мал олоор абаагүй, малаа гүйсэд тэжээлээр, һайн байраар хангаагүй һаа, энэ шухала асуудал шиидхэжэ шадахагүйбди, — гэжэ түрүүлэгшэ хамта хүдэлдэг нүхэдтөө заадаг байгаа. Гансашье хэлээд, заабари үгөөд эрхёогүй, харин колхозойнгоо бүхы коммунистнуудтай,

Манай үеын ХҮН

КОММУНИСТ

гэшүүдтэй хамта тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ эхилээ.

Богони болзорто колхоздо модо бургаһан отологдожо, бута болдогууд тэгшэлэгдэжэ, сабшалан, тарялангай талмай горитойгоор үргэдхэгдөө. Агротехникэ сахиха, наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ, газарай хүрьһэ һайжаруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаба. Мүн малай үүлтэр һайжаруулха, һайн байраар хангаха талаар ехэ анхарал хандуулагдаба. Тиигэжэ район соо анха түрүүн энэл ажахыда һүнэй фермын типовой байра баригдажа, тэндэ симментал үүлтэрэй үнеэд табигдаа һэн. Һайн байра, тэжээлээр хангагдаһан үнеэд һү ехээр үгэдэг болоо. Хэрбээ энээнһээ урда колхоз үнеэн бүриһөө жэлдэ 600—700 килограмм һү һаадаг байһан һаа, 1500 — 1600 килограммда хүргэбэ. Удаань хэдэн жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр, һүнэй комплекс баригдаа юм. Гадна Бур-Сахирта хэдыхэн жэлэй туршада байрын гэрнүүд олоор бодхоогдоо, соёлой, һүргуулийн, медицинскэ пунктын байшангууд, шэнэ магазин, правленийн конторо гэхэ мэтэ баригдаа.

Хорин жэлэй туршада тус колхозой түрүүлэгшээр хүдэлхэ үедөө Гомбо Гармаевич ажахынгаа экономико, соёл культура хүгжөөхэ, колхознигуудайнгаа һуудал, байдал һайжаруулха талаар нилээд ехэ юумэ хүүлээ. Аали даруу зантай, ажалша бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ гансашье ажахы соогоо бэшэ, харин бүхы райондоо мэдээжэ болоһон. Тиимэл хадаа сомоной болон районой Соведүүдэй депутадуудаар, партийна организацийнгаа бюрогой болон парткомой, КПСС-эй райкомой, тэрэнэй бюрогой гэшүүнээр ходо һунгагдадаг, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан байха юм. Тэрэнэй үбсүүе Ленинэй орден, дайшалхы болон ажалай медальнууд шэмэглэнэ, абдар соонь олон тоото грамотануд бии.

Гомбо Гармаевич бүхы наһан соогоо һуража ябаа, ябанашье. Колхозой түрүүлэгшээр хүдэлхэ сагтаа дунда һургуули, хүдөө ажахын институт ажалһаа таһалдангүй дүүргээ. Газетэ, журнал, брошюрануудта хүдөө ажахын асуудалнуудаар толилогдоһон статья болон бэшэшье материалнуудые алдангүй уншадаг, үнэтэй сэнтэй юумые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэдэг. Тиимэһээл тэрэнэй хүдэлдэг ажахыда түрүү, шэнэ онол арганууд район соо түрүүшээр дэмжэгдэдэг, нэбтэрүүлэгдэдэг байгаа.

«Победа» колхозой хүршэ хэдэн ажахынуудтайгаа хамтаржа, Дутэлүүрэй совхоз болгогдоходо, Гомбо Гармаевич түрүүшээр сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр хүдэлөө. Уданшьегүй тус совхозой директорээр томилогдоо бэлэй. Гурбан жэлэй саада тээ тусхайта пенсионер боло. Зүгөөр, ажалгүй удаан һуугаагүй. Тэрэ лугомелиоративна станциин начальникаар томилогдоо.

Энээнһээ урда тус совхоздо тиимэ станци байбашье, мүртэй юумэ хэдэггүй байгаа. Гомбо Гармаевич тэрэнэй хүдэлмэри тад ондоо, жэлэй дүрбэн сагта ябуулдаг болгоо. Жэшээлхэдэ, нёдондо жэл станцида саг үргэлжэ 17 хүн, гэнжэтэ 3, мөөртэ 6 трактор, бульдозер, наг шэбхэ ашаха техникэ гэхэ мэтэ хүдэлөө. Намар, үбэл, хабарай сагта тэдэнэр сабшалан, тарялаанда 7200 тонно наг шэбхэ, 505 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа, 157 гектарта шэнэ үтэг байгуулаа, 222 гектар сабшалангай газар бүлүүр станцяар, 183 гектар һайрамай үнаар ундалуулаа, 690 гектар талмай шулуу шохойһоо, модо бургаһанһаа сэбэрлээ, 305 гектар борнойлоо, 10 километр хашаа баряа.

— Газарта эзэн ёноор хандаха хэрэгтэй. Тэндэ ажал хэжэ, ёнотой харууһалга хэзэ һаашни, аша үрэзэ үгэхэл юм, — гэжэ Гомбо Гармаевич хөөрэдэг.

Тон зүб үгэнүүдые ветеран хэлэнэ. Энээниие өөһэдынь хэһэн ажал элеэр гэршэлэн харуулна. Нёдондо жэл сагай уларилай тааламжагүй байбашье, тэдэнэр 350 гектар сабшалан дээрэнээ 5844 центнер гэхэ гү, али гектар бурнһөө 16,2 центнер һайн шанартай үбһэ бэлдэһэн байна.

Мал ажалай продукци абалгые эрид дээшэлүүлхэ талаар партиимнай XXVI съезд ехэ зорилгонуудые табяа. Тэрэниие хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула нийтын адууһа малые бардам хүрэхэ тэжээлээр хангаха гээшэ тон шухала гэжэ ветеранай хүтэлбэрилдэг станциин гэшүүд һайса ойлгоно. Тиимэһээ арбай нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ сабшалан, тарялангай газар дээрэнээ бүри баян ургаса абаха гэһэн зорилго урдаа табяад, мүнөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байна.

Ц. СУБАНОВ.

АГИТАТОРА[illegible] БЛОКНОДОЙ 4-дэхи НОМ[illegible]

Арбан нэгэдэхи табан лэй түсэбүүдые дүүргэ[illegible] тула республикын парт[illegible] низацинуудай эдэбхи[illegible] бэелүүлхэ зорилгонуудта[illegible] хэлэгдэһэн «Ойлгуулха[illegible] ридаха» гэһэн түрүү[illegible] «Үзэл сурталай хүдэлмэ[illegible] нулөөлхы үүргэ дэмжэ[illegible] хэ» гэһэн гаршаг доро[illegible] логдонхой.

Үнгэрһэн табан жэлэй[illegible] ряад ороной экономи[illegible] ажалшадай ажабайдалда[illegible] тернальна ба соёлой[illegible] хэмжээнэй ургалтые хэ[illegible] һан тоо, баримтануудта[illegible] тор, политинформаторну[illegible] туһалажа болгон дүр[illegible] дана.

«Ажахы хүтэлбэрилэгэ[illegible] аргые нарижуулан [illegible] руулха» гэһэн бүлэг[illegible] экономическа эрдэмэй[illegible] дидат Б-М. Балдановай[illegible] тья соо социалис эконо[illegible] эрхилэлгын гол һуда[illegible] түсэб тухай хөөрэгдэ[illegible]

Искусствын асуудалну[illegible] үгтэһэн согсолборийн [illegible] нуудые, тэрэшэлэн то[illegible] риманнуудай темати[illegible] суглуулбарине хөөрэдэ[illegible] гэргэдэг эдэбхитэй [illegible] лэхэдэ болохо.

«Шахардуу байдал[illegible] руулгада эсэргүүцэ[illegible] ааша мэхэ» гэһэн [illegible] понденци, тэрэшэлэн [illegible] лизмын нийтэ кризисы[illegible] жэржэ байгаа эрхэ бай[illegible] экономикын хохидол, [illegible] ажалгүйдэлгые тодорх[illegible] харуулһан тэмдэглэ[illegible] уласхоорондын ажабай[illegible] тайлбарилна.

В. ИВАН[illegible]

Нина Александровна Бурцева—Загарайн авто-заһабарилгын заводой ажалай ветеран юм. Нина Александровна заводой байгуулагдаһан сагһаа хойшо эндэ токарёор хүдэлжэ, алтан гартай мастер гэжэ суурхадаг болоихой. Арбадахи табан жэлэйнгээ даабарине гурбан жэлэй туршада дүүргэһэн алдартай, Нина Александровна шэнэ табан жэлэй эхиннһээ эрхим дүнгүүдые туйлана.

Һурган хүмүүжүүлэгшэ, коммунис ажалай ударник нүхэр Бурцевагай һургаһан залуу хубүүдэй олонхинь түрэл заводтоо һайнаар хүдэлжэ, һурган хүмүүжүүлэгшынгээ нэрые дээрэ үргэн ябадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. Бурцева ажалдаа.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

СССР-эй ВДНХ— АРАДАЙ АЖАХЫД[illegible]

Манай обществын тон үнэтэй зүйлнүүдэй нэгэниинь — экономикодо, соёл культурада, эдүүрые хамгаалгада, арадай гэгээрэлдэ туйлагдаһан түрүү дүй дүршэл — ороноймнай Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэ харахаяа ерэһэн хэдэн миллион хүнүүдэй урда үүдэээ үргэнөөр сэлинхэй байдаг. КПССэй XXVI съездэй зорюулагдажа, СССР-эй ВДНХ дээрэ 100 шахуу тематическа выставкэ харалга, тусхай экспозици бэлдэгдэбэ.

Энэ баримтые тайлбарилха зуураа, СССР-эй ВДНХгай директор байһан, Ленинскэ шангай лауреат **К. И. Михайлов** съездын урда тээхи тоосооной эгээл горитой ехэ «хуудаһануудай» дунда «Экономическа ба социальна дэбжэлтын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн» гэһэн выставкые нэрлээ бэлэй. Энэ выставкэ хадаа арбадахи табан жэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөе, мүн ажалдаа коммунис ёноор хандахын түлөө дэлгэрһэн хүдэлөөе улам нарижуулан һайжаруулһан, саашадань хүгжөөһэн гол арга замуудые тайлбарилан харуулна. Москвагай ба Ленинградай коллективүүдэй хоорондо дэлгэрһэн ажалай мүрысөө, бүхы союзна республикануудай туйлалтануудые, Белоруссийн ба Литвагай ажалшадай договор баталжа эмхидхэһэн мүрысөө харуулха хэрэгтэ тусхай бүлэгүүд үгтэнхэй.

«КПСС-эй XXVI съездые үгтуулан» гэжэ нэгэ экспозициньь нэрлэгдэнхэй. Советскэ Союзай Коммунис партийн хүтэлбэрилхы ба залан зоригжуулхы үүргэ тэндэ үргэнөөр харуулагдана. Түбэй навильон соо түхеэрэгдэнэн выставкэ орожо харагшад арбадахи табан жэлдэ арадай ажахые хүгжөөлгын түсэбэй дүүргэлтын үрэ дүнгүүдтэй, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ ороноймнай хүгжэлтын хараа зорилгонуудтай танилсажа болохо юм.

«Партийн түсэбүүд — арадай түсэбүүд» — ингэжэ СССР-эй ВДНХ дээрэ мүнөө дэлгэгдэһэн политическэ плакат ба номуудай выставкэ нэрлэгдэнхэй. КПСС-эй XXVI съездын шиндхэбэринүүдые, арбадахи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө, КПСС-эй ленинскэ гадаадын политикые бодотоор бэелүүлхын түлөө совет арадай хэһэн тэмсэлэй туйлай ехэ дэлисые энэ экспозици тайлбарилан гэршэлнэ.

Үсөөхэн хүдэлмэрилэгшэдэй ашаар ехэ продукци гаргаха — иимэ аргаар ажалаа эмхидхэлгын гол ёһон олохон заводской коллективүүдэй ба бүхэли һалбаринуудай үдэр бүриин ажал хэрэгтэ нэбтэрүүлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, автомат манипуляторнуудай эрхим түхэл шэнжэнүүдэй выставкээр экономикын бүхы һалбаринуудай мэргэжэлтэдэй һонирходог байһаниинь ойлгосотой. Энэ экспозици саг үргэлжэ хүдэлдэг болохо, тиимэһээ тэрэнэй удха шанарынь ба шухала байһаниинь арсашагүй бшуу. Партийн съездые үгтуулан бэлдэгдэһэн энэ выставкын хүдэлмэриин түрүүшын шата дээрэ эдэб олон түхэлэй машинануудаар, станогууд болон түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжүүлэгдэһэн зуугаад шахуу робот харуулагдажа байна.

Арадай ажахын шухалын шухала асуудалые — элшэ хүсэнэй арга нөөсые гамтайгаар хэрэглэлгэ — «Арадай ажахыда түлишэ ба электрын элшэ хүсэ алмалга» гэһэн тематическа выставкэ тайлбарилан харуулна. Арадай ажахыда түлишын-элшэ хүсэнэй арга нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэлгэдэ комплексноор хандаха асуудалнууд тэндэ эли тодоор харуулагданхай. Түлишэ ба электрын элшэ хүсэ нилээд ехээр алмаха арга олгодог түрүү шэнжэтэй технологи, шэнэ техникэ, электрын элшэ хүсөөр хүдэлдэг түхеэрэлгэ һэльбэн шэнэлэлгэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Элшэ хүсэнэй арга нөөсые хоёрдохёо хэрэглэлгэдэ энэ выставкын горитой бүлэг зорюулагданхай.

«Металлай гаргашые хара металлургиин предприятинуудта бага болголгын түрүү дүй дүршэл» гэһэн тематическа выставкэ дээрэшье алмалгын асуудал мүн лэ харуулагдана гэжэ СССР-эй ВДНХ-гай директор тэмдэглээ һэн. «Хара металлурги— КПСС-эй XXVI съездэ» гэһэн экспозици мүн лэ нэгэдэнхэй. Тэндэ түлөөлэгдэгшэдэй дунда—арбадахи табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэнэн Магнитогорско металлургическа комбинат, Донецкэ металлургическа завод, Соколовско-Сарбайска ашагта малтамал шанаржуулгын комбинат бии.

Ехэ химиин мүнөөдэрэй байдал тухай, үнгэрһэн табан жэлэй үедэ тэрэнэй гол һалбаринуудай амжаһан эрхим туйлалтанууд тухай «Химическэ индустриин һалбаринуудта туйлагдаһан эрдэм, техникын дэбжэлтэ» гэһэн выставкэ хөөрэжэ үгэнэ. Химическэ индустриин табан гол министерствэнүүдэй 800 гаран предприяти ба эмхи эндэ гурбан мянга үлүүтэй экспонат асаржа табиһан байна. Ниитын үйлэдбэри эршэмтэйгээр эрхилһэнэй, тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлһэнэй ба эрдэм, техникын дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй үндэһөөр химическэ индустриулам хүгжэнэ гэжэ эдэ тоо, баримтанууд гэршэлнэ.

Мүнөө арадай ажахын шухалын шухала зорилго болоһон оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалгада экспозициин үргэн ехэ бүлэг зорюулагданхай. Тэрэниие амжалтатайгаар шиндхэхын тулада химическэ индустриин һалбаринуудта үйлэдбэриин технологи нарижуулан һайжаруулагдана, эрьесын сэбэр уһаар хангалга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Урадхал уһые ба элдэб үдэгдэлнүүдые уһа руу хаянгүйгөөр хүдэлдэг предприятинууд байгуулагдана. Урадхал уһые халуугаар хорогүй болгодог түхеэрэлгэнүүдтэй, мүн хэрэглэгдэһэн щелочь ба технологическа конденсадые ашаглан хэрэглэлгын схемэтэй эндэ ерэһэн мэргэжэлтэд танилсажа болохо.

«Барилга» гэжэ бүлэгэй павильонуудта шэнэ тематическа выставкэнүүд ба экспозицинууд бэлдэгдэнхэй. Эндэ орогшод СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шанда хүртэһэн проектнүүдтэй, тэдэ проектнүүдээр хэгдэһэн барилганууудтай, энэ һалбарида ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга замуудтай, мүн колхоз, совхозуудай тосхонуудые үргэлжэ дээрэнь шэнээр түбхинүүлгэтэй танилсаха арга боломожотой.

Барилга дээрэхи ажалай эмхидхэл ба эрхэ байдалыень нарижуулан һайжаруулха тухай домоглон хөөрэһэн ехэ выставкэ КПСС-эй съездын урда тээхэнэ нэгэдэбэ. Тэндэ бригадна подряд хэрэглэлгын дүй дүршэл тобойсо харуулагдана.

«Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг индустриальна технологи ба шэнэ техникэ» гэһэн һалбаринууд хоорондын выставкэ хүдөөдэ индустриальна технологи нэбтэрүүлгэдэ зорюулагданхай. Энэ хадаа ургаса дээшэлүүлдэг, ажалай бүтээсые эрид ехэ болгодог, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулдаг. Арбадахи табан жэлдэ хүдөө ажахые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха талаар амжагдаһан туйлалтануудые, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тэрэниие улам хүгжөөхэ хараа түсэбүүдые эли тодоор харуулна.

Баян ургаса ургуулха талаар Кубаннин хүдөөгэй ажалшадай, Ставрополийн хизаарай Ипатовска районой тарялшадай, Винницкэ областийн Ямпольско районой свёклошодой ба саахарай заводой хүдэлмэрилэгшэдэй патриотическа үүсхэл ямараар дэлгэрүүлһэн тухай энэ выставкэ хөөрэжэ үгэнэ. Энэнэй үүсхэлые КПСС-эй Центральна Комитет үнэ[illegible] сэгнээ һэм шуу.

Мал ажалай продукци [illegible] ха, гүрэндэ худалдаха [illegible] арбадахи табан жэлдэ [illegible] болзорһоонь урид дүүр[illegible] ажахынуудай дүй [illegible] СССР-эй ВДНХ-да хүр[illegible] дана. Тэдэнэй дунда [illegible] областийн Овидиопо[illegible] районой Карл Либ[illegible] нэрэмжэтэ колхоз бии. [illegible] абаха табан жэлэйнгээ [illegible] тэ даабари аяар марты[illegible] да, һүөөр—майн 7-до [illegible] гээ һэн. Табан жэлэй [illegible] соо дүн хамта 1095 [illegible] мяхан, 10557 тонно [illegible] таа. Нүгөөдэ хабаадалс[illegible] Белоруссийн ССР-эй [illegible] скэ областийн «Мир[illegible] совхоз-комбинат. Энэ [illegible] гүрэндэ 21,4 мянган [illegible] мяха худалдажа, таба[illegible] лэйнгээ түсэб мүн лэ б[illegible] һоонь урид дүүргээ.

«Шубуунай ажахы[illegible] рэглэгдэдэг түсэблэлгэ[illegible] хидхэл ба залан хүтэ[illegible] гэһэн тематическа выст[illegible] СССР-эй ВДНХ-гай [illegible] удхаараа һонирходог[illegible] нэрлээ һэн. Минск[illegible] риин нэгэдэлэй «Дубо[illegible] гэжэ шубуунай фабр[illegible] жэшээ дээрэ үүлгэрэ[illegible] буу худалдадаг ажахы[illegible] хоорондохи холбоо б[illegible] харуулагдана, залан [illegible] гын гол асуудалнуу[illegible] лэлгэ, бүридхэн то[illegible] тоосоон, хангалга, п[illegible] худалдалга тайлбарил[illegible]

СССР-эй ВДНХ дэ[illegible] вет эрдэм наукын ту[illegible] нууд, үйлэдбэритэй [illegible] тогтоодог холбоо б[illegible] үргэнөөр харуулагдана. [illegible] хон экспозицинууд [illegible] съездэй эрдэмтэдэй б[illegible] онсо өөрэ ажалай рас[illegible] болоо. Совет обществ[illegible] шанхи дэбжэлтын [illegible] шухала асуудалнуудыг[illegible] хэлгэдэ, экономикые [illegible] тэйгээр эрхилэлгын [illegible] оруулгые түргэдхэлгэ[illegible] наукын дүүргэдэг [illegible] дорхой жэшээнүүд [illegible] руулагдана.

«Ленинскэ комсо[illegible] КПСС-эй XXVI съезд[illegible] һэн выставкэ, мүн [illegible] экспонадууд — ёноо[illegible] хаг зүйлнүүд. Залуу[illegible] эрдэм-техникын тал[illegible] дэг зохёохы ажал дэ[illegible] рэ хаанашье иимэ [illegible] жөөгүй юм. Мүнөө [illegible] орон дотор гурбадаг[illegible] ажалша бүхэн шана[illegible] ба оньһожоруулгые, [illegible] тизацилгын хэрэгл[illegible] технологи зохёолгоо[illegible] тэрүүлгэдэ, хоёрдохи [illegible] бүхэн научна ба ко[illegible] ска худалмэридэ [illegible] хубитаяа оруулжа б[illegible]

Эдэ тоонуудые [illegible] гогдосогүй гэжэ [illegible] нашье аргагүй. Эдэ [illegible] —партийн түсэбүүд[illegible] дай түсэбүүдые [illegible] гаар дүүргэлгэдэ [illegible] луушуулай эдэбхи[illegible] хабаадалсадагайнь [illegible] үнэншэмэ гэршэ [illegible]

СССР-эй ВДНХ [illegible] нөө харуулагдажа б[illegible] хы юумэн совет [illegible] зохёон байгуулхы, [illegible] ажал тухай эли то[illegible] шэлнэ гэжэ үгынгө [illegible] дэ К. И. Михайлов [illegible]

ЗАГАҺА ҮСХЭБЭРИЛЭГШЭД УРМАТАЙ

Түрэл Коммунис партиингаа эзэлжэтэ XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор үгтахын түлөө социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон Большереченскэ загаһа үсхэбэрилгын заводой коллектив арбадахи табан жэлээ ажалай эрхим үрэ дүнгүүдтэйгээр дүүргэһэн байна. Байгал далайн сууга омоли загаһа үдхэдэг тус коллектив табан жэл соо энэ загаһанай 5 миллиард 20 миллион түрьһэ инкубацида табиха байһан һаа, тэрэнээ 5 миллиард 58 миллиондо хүргее һэн. Омолиин жараахайнуудые гаргаха түсэбшье үлүүлэгдээ. Тиихэдэ жэжэ жараахайнуудые борогожуулан табиха түсэбтэ даабари 12,5 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэнэн байха юм. Байгал далайда 6 миллион 750 мянган жараахай табигдаа.

Иимэ амжалта туйлаха хэрэгтэ ажалай түрүүшүүл, эрхим хүдэлмэришэд горитой хубитаяа оруулһан байна. Жэшээнь, загаһа үсхэбэрилэгшэ техник Татьяна Анатольевна Якушева үнгэрэгшэ табан жэлдэ үндэр бүтээсэт

ХҮҮГЭДЭЙ УРАН БЭЛИГ ХҮГЖӨӨХЫН ТУЛА

Арадай депутадуудай Улаан-Удын городскои Советдэи гүнсэдкомои соёлой таһилгаан үүсхэлээр Железнодорожно районы хүгжэмэй, уран зураган, искусствын мэргэжэлтэй хүмүүдэй багшанарай, арадаи гэрэлэй таһагуудай хүдэлмэрилэгшэдэй хүрэлцэн хүгжэмэи 5-дахи һургуулиин байрандаа соо һаяхан болоо.

Үзэгэ ябаа эдир багашуулые коммунистическэ өһоор хүмүүжүүлэн болоосоруулха талаар асуудал суглаан дээрэ зүбшөн хэлсэгдэбэ. Хэнэйшье мэдэпээр, үхибүүд нэн олон юрэнхы эрдэмэи дунда һургуулиин үндэһэн юрэжа гарадаг гээшэ ааб даа. Тиимэ, эдир багашуулые эрдэм номой үндэһэн танилсуулан болоосоруулха гээшэ зорилго мүн.

Тэд мүнөө сагай үндэр эрилтын өһоор, шинэ эрдэм ухаанаи талаар болоосоруулха гадна, сэсэр сэхэ, үндэр мэдэрэлтэй, һайхан абари зантай, юумэнэй гое һайхан сэсэг, ямаршье өһото соонь хаража, сэгнэжэ шадаг, хайшаашье тэгшэ хүнүүд боложо өсөжэ зэргэтэй бшуу. Энэ хэрэгтэ хүгжэмэй, уран зураган ба искусствын тусгаар, һургуулинуудай үүргын угаа ехэ байна. Юрэнхы эрдэмэй ба хүүгэдэй тусхай һургуулинуудаи хоорондохи болоо барисаае бэхижүүлхэ, бэе бэедэ зөөлдэг заншалыень үргэдхэхэ, хүмүүжүлгын ниитэ уг зорилго бэелүүлхэ тухай ан үнгэрэгшэ суглаан дээрэ хэлсэгдэв юм.

Хүгжэм, дуун, уран һайхан зураг гээшэ зонние, илангаяа эдир залуушуулые хүмүжүулэн болоосоруулха хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин онсолоё.

Юрэнхы эрдэмэи һургуулинуудта дуу, зураган хэшэлнүүдэи үнгэргэгдэдэг һаа, тэрэнь гол зорилгодоо үшөөл хүшэдэнагүй гэхэдэ болохо байна. Зарим һургуулинуудта эдэ хэшэлнүүдые эрдэм багшанар дуталдадаг, үгышье һаа, олодоо байхагүи, тиимэһээ хэшэлнүүд үнгэргэдэггүй.

Олон үхибүүдэй, олониитын хабаадалгаар үргэн дэлисэтэй хүдэлмэрие олгодог дунда хүгжэмэй һургуулинуудта ханагүй. Хүгжэм яажа шагнахаю, тэрэнь легэд оилгодог болохоб гэһэн асуудалдаар лекциннүүд юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта уншагдаггүй, хөөрэлдөөн болодоггүй. Ородой болон Баруун Европын классическэ, совет болон буряад композиторнуудай хүгжэмые эдиршүүлэй, олон мэдэтэй, эльдэб оронуудай зүб бодолто поэтическэ ажал ябуулагшадай зүгһөө үргэнөөр һайшаагдаа. Энэ уншарые дэлхэйн бүхы түбинүүдһээ оролцогшодыг өөр байһан олон тоото мэдэсэлнүүд эли тоолгоно.

Тиймэ, Бүгдэ ниитын хэрамдал бэхижүүлхэ, хүсэлтэй байдал улам саашаа һуларуулха тухай РСФСР-ай XXVI съездын тринадцатый дээрэһээ сонсохогдоо, совет шэнэ дурадхалнуудай үедэ орёо болоно. Улаасхоорондын байдалые зайаруулхын тулда, Сагай хойшолуулашагүй, шухала асуудалнуудые шийдэгөөр шидхэхын шухала алас саашаншаг.

Арадуудай амгалан байдалай, зол жаргалай аша туһада

СССР-ай XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежневэй хэһэн илтэй дотор заагдаһан, амгалан тайбан байдал сахиха, хамгаалаха арга боломжонуудай бии байһанда этигэл, итгэлтэй хандаха арга боломжонуудай бии байһанда этигэл, итгэлтэй уг зорилгын аша туһада ондо ондоо байгуулагдаһан, хүүгэдэй уг зорилгын аша туһада ондо ондоо байгуулагдаһан, хүүгэдэй оронуудай хоорондын харилсаа холбоо, бүгдэ талаараа ургэлжэлүүлхэ гэһэн СССР-ай үүсхэлтэй хөөрэлдөө ургэлжэлүүлхэ гэһэн СССР-ай үүсхэлтэй хөөрэлдөө ургэлжэлүүлхэ гэһэн СССР-ай үүсхэлтэй олонниитын, эльдэб оронуудай зүб бодолто поэтическэ ажал ябуулагшадай зүгһөө ургэнөөр һайшаагдаа. Энэ уншарые дэлхэйн бүхы түбинүүдһээ оролцогшодыг өөр байһан олон тоото мэдэсэлнүүд эли тоолгоно.

БЕРЛИН. Бүгдэ ниитын хэрамдал бэхижүүлхэ, амгалан байдал улам саашаа һуларуулха тухай РСФСР-ай XXVI съездын тринадцатый дээрэһээ сонсохогдоо, совет шэнэ дурадхалнуудай үедэ орёо болоно. Улаасхоорондын байдалые зайаруулхын тулда, Сагай хойшолуулашагүй, шухала асуудалнуудые шийдэгөөр шидхэхын шухала алас саашаншаг.

Хүүгэдэй хүгжэмэй, уран зураган, искусствын һургуулинуудта хото, хүдөө нютагуудта жэлдэ олошоржо байна. Эдэ һургуулинуудта хадаа соёл-гэгээрэлэй эмхи зургааануудай тоодо ородог, тиимэһээ районуудай, предприятинуудай, ажахынуудай партийна организацинуудта тэдэ-ниие халуун анхаралаар хүреэлхэ уялгатай. Юуб гэхэдэ, үргэн ниитэ хүн зониие, нэн түрүүн ургажа ябаһан эдир үетэниие гоё һанханда дурэтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Коммунис парти, гүрэн түрэмнай түйлай ехэ анхарал хандуулдаг шуу. КПССэй XXVI съездын шийдхэбэринүүд соошье алтан үзэгүүдээр бэшэгдэбэл!

Б. ДОНДОКОВ,
Улаан-Удын хүүгэдэй хүгжэмэй 5-дахи һургуулиин директор.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

ҺАЙН ДАА, БАГША!

ПАРТИИН XXVI съездэ зорюулагдаһан тоосоото концертнүүдые болон зүжэгүүдые уран һайханай коллективүүд Хэжэнгын районой ажалшадта харуулаа. «Ургы» гэжэ арадай хоорой эдэбхитэд зурхэ хүдэлгэмэ һайхан дуунуудые дуулажа, уран гоё шүлэгүүдые уншажа, хатар наада харуулжа, харагшадай халуун альга ташалгада хүртөө юм.

Эндэ хоорой ветерануд В. Д. Асалханова, Д-Х. Б. Балданова, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ П. Ц. Доржиева, Р. Д. Данзанов, В. Н. Батодоржиев, И. С. Мункина, В. С. Мункин болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, унтаршагүй шэн зоригоо, дүй дүршэлее залуушуулда жишээ болгон харуулжа шадаа.

Хэжэнгын дунда һургуулиин мэдээжэ багша Виктор Санжимитыпович Мункин совет буряад литературын үндэһэ һуури табигша Х. Намсараевай «Унзад яагаад болохоб?» гэһэн зохёолые шог ёгтотойгоор уншажа, сугларагшадыю баясуулаа.

В. С. Мункин хадаа эгээл дуратай мэргэжэлдээ — үхибүүдтэ физикэ заалгада өөрынгөө наһые зорюуланхай. Багшын хэшээлнүүд ехэ һонирхолтойгоор, хододоо методическа эрилтэнүүдэй үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг юм. Виктор Санжимитыповичэй һурагшад багшынгаа дуратай мэргэжэлые баһал саашань үргэлжэлүүлжэ, мүн өөнэдынгөө һурагшадта арюун дурыень дамжуулан үгэнэ. Энэ хадаа Нимбу Дандарон, Владимир Машанов, Намжил Чимитдоржиев, Анатолий Батороев, Аркадий Дугарцыренов болон бусад болоно. Эдэ бултадаа дээдэ мэргэжэлтэд юм. Тиибэшье хододоо түрүүшынгээ багшада баяр хүргэдэг.

Энэ багшын һурагшад жэл бүхэндэ физикээр үнгэргэгдэдэг районно болон республиканска олимпиадада ходо хабаадажа, эрхим шангуудта хүртэлсэдэг. Москва, Новосибирск, Свердловск хотонуудта болоһон Бүхэсоюзна олимпиадада хэдэн дахин тэдэ хабаадаһан байха юм. Багша-методист физикын кабинедые түхеэрхэ хэрэгтэ онсо һонин бодол, бэлиг шадабари харуулаа. Һургуулиин кабинедүүдэй харалгада тэрэнь түрүү һуури эзэлдэг.

Энэ бүхы туйлалтанууд хадаа багшын ябуулһан ехэ хүдэлмэриин дүн ха юм. Энэнэндэнь манай гүрэн үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багшын хүндэтэ нэрэ эзэргэ олгоһон байна.

Виктор Санжимитыпович өөрынгөө гол ажалһаа гадна олониитын хүдэлмэридэ хододоо оролдосотойгоор хабаадалсадаг гээшэ. Уран һайханай харалгада В. С. Мункин үнинэй хабаададаг юм. Хорин дүрбэн жэл соо багшалха үедөө, арадай хоорто таһалгаряагүй ябалсажа, 1959 ондо Москвада болоһон Буряадай АССР-эй литература болон искусствын декадада хабаадалсаһан байна. Мүн хоорто дуулахаһаа гадна Виктор Санжимитыпович өөрынгөө зохёоһон, мүн украин болон буряад уран зохёолшодой рассказуудые хүхюу зугаатайгаар уншажа, харагшадые баясуулдаг юм. Өөрынь зохёоһон шог ёгтото «Би завмаг гээшэб» гэһэн расказ бултанда мэдээжэ ааб даа. Тэрээн соогоо хүнэй дутагдалнуудые автор хоротойгоор шүүмжэлнэ. Владивосток хотодо болоһон уран уншагшадай бүхэсоюзна харалгын лауреат гэһэн нэрэ эзэргэдэ хүртэжэ, нимслэл хоторал

Соёлой һонин

БУРЯАДАЙ АЛДАРТА ХҮБҮҮН ТУХАЙ

Энэ асуудалда харюу олохоёо, хаяа хадхан һуудаг аха дүү автономито республикынгаа арадай аялгын амта, уран нугалбари, аянга, нугалбари, сэзэдэ хадуужа, танижа, ерэһэн айлшадай бэлэг-аялгые нэрьемэ альга ташалгаар угтаал.

Хүбхэлээһэн хүбэн үүлэн шэнги үнгэтэй, хүхэ тэнгэри өөдэ шобхо ороёгоо залаһан майхан мэтэ түхэлтэй, Хойто зүгэй дун сагаан араатын арһаар оёгдоһон угалза шэмэг надхуулһан хубсаһатай, урихан шарайтай басаганай уян алхасаараа ендэр дээрэ гаража ерэзд, «Агуу Лениндэ баяр баясхалан» гэһэн онсо өөрсэ шэнжэтэй жэнхэни дуу дабтагдашагүй аялгаар таталуулхадань, зүрхэ сэдьхэлэ долгисуулангүй байхаар аал?! Энэмнай Яхадай комсомолой шангай лауреат Марфа Колесова гэжэ. Тэрэнэй хэнгэ хоолойн зэдэлхые Франциин, Чехословакиин, Венгриин хүн зон шагнажа, альга ташаһан намтартайл.

ЯХАД ДУУН ЯМАР БЭ?

Яхадай комсомолой шангай лауреат Марфа Колесова ендэр дээрэ; 2. Надежда Киселёва «Чолбон» гэжэ ансамбльтай совет композиторнуудай дуу гүйсэдхэжэ байна; 3. Дуушан Юрий Платонов.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фотонууд.

Тэрэл яхад дуунай ямар аялгатаяе улаан-удынхидэй таниже, мэдэжэ абаха хэрэгтэ хашамая бас будүүн хоолойтой Юрий Платонов яала ехэ хубитаяа оруулаа. Григорий Новгородовой «Орошод тухай дуу», үнөөхил Аркадий Алексеевэй «Хабарай тайгын хангал» гэжэ аялга, мүн тува арадай «Адуушад» гэжэ уянгата хухалга гүйсэдхэжэ, халуун альга ташалгаар үдэшүүлээ. Яхад орондоо айхабтар нэрэ, хүндэтэй болоһон энэ дуушан һаяхан ВЛКСМ-эй ЦК-гай бүридхэһэн уран бэлигтэнэй бүлэгтэ орожо, Эрхэ сүлөөгэй араа — Куба дэзгүүр саха арадайнгаа хүгжэм эздэлүүлжэ ябаһанаа ерэ гэзд тэмдэглэхэ зуураа, Хойто зүгэй аялга манда бэлэглэгшэд бултадаа залуу үеын артистнууд, тиимэһээ тэдэнэй гүйсэдхэһэн дуун, хатар бүхэниинь залуугай бууряшагүй охёор харагшадые хайрана, мүльһэн сэбдэг дайдада ургадаг ягель-хүбхэнэй үнэрөөр анхилна, тэндэ Полярна бүһэлүүр дээгүүр сасардаг мүнхэ гэгээн толоной гэрэл бидэндэ дамжуулна гэжэ этигэхээр.

Энэ бүлэгтэ оролсожо ерэһэн композитор, өөрынгөө найруулһан аялгануудые шедамараар таталуулдаг Владимир Заболоцкий, сэбэр тембртэй хоолойтой уянгата дуунуудые гүйсэдхэгшэ Евдокия Ларионова гэгшэд яхад дуунай ямарые яһалал дэлгэн, һиааан, агшаан байжа харуулаа.

Яхад аялга дуунай забһарта харуулагдаһан Ленинградтахи эстрадна искусствын уран бэлигтэнэй мастерскойе амжалтатайгаар түгэсхэһэн Иван Ларионовой хатарнууд, Сергей Расторгуевай гүйсэдхэһэн шог ёгто шэнжэтэй пантомима, уран гарайнь эди шэди сугларагшадые мүн лэ баясуулаа.

Тиихэдэ Владимир Лобыгинай хүтэлбэри доро бүхы концертые хүгжэмөөр «тэдхэһэн» «Чолбон» гэжэ ансамбльтан хамта мүнөө үеын совет композиторнуудай дуунуудые гүйсэдхэдэг, Яхадай филармониин артистка Надежда Киселевагай арсашагүй бэлигтэйе эндэ һүүл даруулан тэмдэглэлтэй.

...Айлшадай мундаргата Саянай хормойгоор ябажа, түхэреэн сагаан Түнэнэй ажалшадта уран бэлигээ харуулаад бусажа ерэбэ.

— Хаанашье ябахадамнай, аха дүү буряад, ород хүн зон халуунаар угтаа, — гэжэ яхад нүхэднай талархалтайгаар мэдүүлнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүршэ автономито республикануудай артистнууд бэе бэедээ айлшалсажа байдаг һайн һайхан заншалтай болонхой. Эдэшье үдэрнүүдтэ Яхадай дайдаар «Сэлэнгэ» ансамбльнай буряад аялгаяа сууряатуулжа ябана. Уран бэлигтэнэй нимэ харилсаа холбоон саашадаашье улам бэхижэн һалбарат, яхад дуун Буряад дайдада хододоо эздэлэг лэ гэжэ юрөөхэ дуран хүрэнэ.

А. ЖАЛСАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1.

УЗБЕК ХЭЛЭН ДЭЭРЭ

Буряадай АССР-эй арадай поэт Дамба Жалсараевай «Буряад аялганууд» гэһэн ном Ташкентдэ узбек хэлэн дээрэ барлагдаад, бүри баяхан автортаа хүрэжэ ерэбэ. Энэ хадаа Узбекистанда хэблэгдэһэн түрүүшын буряад ном болоно.

Гафур Гулямай нэрэмжэтэ Узбегэй ССР-эй литература болон искусствын хэблэлэй үүсхэлээр гаргагдажа байдаг «СССР-эй арадуудай шэлэгдэмэл шүлэгүүд» гэһэн бүлэгөөр буряад поэдэймнай ном хэблэгдэбэ.

Поэдэй һуулэй үедэ хэблэгдэһэн эрхим шүлэгүүд, «Комиссарай бэшэг» гэһэн поэмэ номдо оруулагдаа. Буряад поэдэй шүлэгүүдые узбек поэдүүд Атаяр Абдулла Шером хоёр түрэл хэлэн дээрэ оршуулаа.

Д. Жалсараевай «Буряад аялганууд» гэжэ ном халаа совет урда зүгтэ хэблэгдэһэн гүрбадахи номынь болоно. Урда тэнь Казахстанда «Миний түрэл нютаг», «Баатар тухай домог» гэһэн номуудынь казах хэлэн дээрэ «Туган өлкэм, меним», «Батыр туралы аңаз» гэжэ нэрэтэйгээр хэблэгдээ.

М. ДАНИЛОВА.

«МЯНГАН ЖЭЛЭЙ ДУУН»

Буряадай филармониин артист, уран һайханаар уншагшадай бүхэроссийн конкурсын лауреат Геннадий Мельников шэнэ программаяа «Мянган жэлэй дуун» гэжэ нэрлэбэ. Артист программадаа совет поэдүүдэй шог ёгто, хошон зугаата шүлэгүүдые оруулаанхай. Артист манай республикын поэдүүдэй шүлэгүүдыешье уншадаг юм. Геннадий Мельников томо томо промышленна предприятинуудай цехүүдтэ, студентнэрэй аудиториинуудта, малшадай дунда хүндэтэй айлшан юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ Геннадий Мельников Яруунын районой худөө нютагуудаар уран бэлигээ харуулжа ябаһанаа бусаба.

Д. ГАРМАЕВ.

БАЙГАЛ ДЭЭРЭ ГАЗАР ХҮДЭЛБЭ

ЭРХҮҮ. Мартын 11-дэ Москвагай сагаар 11 час 16 минутада Эрхүүдэ 3—4 балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлэн байна. Гэмтэл, һандарал ушараагүй. Эрхүүгэй сейсмическэ станциин мэдээсэнэй ёноор, тэрэнэй эпицентрынь Байгалай урда хубида, Эрхүүнэз 100 километр зайтай газарта байба. Эндэ 6 баал хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Газарай гадар хубиин ехэ ган дотор оршодог Байгал далайн оёорой геологическа хүгжэлтэтэй газарай энэ хүдэлэлгэ холбоотой гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно.

(ТАСС).

Спорт

РОССИН СПАРТАКИАДЫН ДҮН

КЕМЕРОВО. РСФСР-эй арадуудай үбэлэй VII спартакиадын һүүлшын медальнуудые хоккеистнууд хубаалдаба. Шайбатай хоккейгээр Башкириин, бүмбэгэтэй хоккейгээр Свердловско областиин командануудыг спартакиадын алтан медальнуудта хүртэбэ.

Командануудыг хоорондын мүрысөөндэ Ленинград хотын эбтэй эетэй спортсменнууд шалгаржа, спартакиадын гол шанда хүртэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Москва хотын, Свердловско областиин командануудыг эзэлээ.

Мүрысөөнэй ахамад судьи, РСФСР-эй Спорткомитедэй түрүүлэгшын орлогшо Н. Немешаев ТАСС-ай корреспондентдэ спартакиадын дүнгүүд тухай нигэжэ мэдүүлэ:

— Спартакиада хадаа республикын үбэлэй спортын ёотой һайндэр болоо. Кемерово, Прокопьевск, Новокузнецк, Междуреченск, Шерегеш шадар үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, Россин спортсменнууд өөһэд өөһэдынгөө бэлиг шадэбариие харуулжа шадаа. Москва ба Мурманск, Уфа ба Хабаровск, Рязань ба Тюмень, Ижевск ба Ленинград, мүн бусад хотонуудһаа ерэһэн 2010 эрхимэй эрхим спортсмен спортын арбан зүйлөөр мүрысөжэ, эрхимүүдэ тодоруулба. Тиин Ленинградай бэлэдхэл һайнтай сугнуулагдамал команда түрүү һуури эзэлхэ ёоорооо эзэлбэ. Мурманскын спортсменнууд түрүүшынхеэ зургаадахи һуурида гараба гэжэ тэмдэглэлтэй.

Спартакиада хадаа спортсменэй бэлиг шадабари тодоруулха харюусалгатай шалгалта болоно. Спартакиадын түрүүшын шатэдэ 14 миллион хүн хабаадажа, эгээн солбон, эгээн хүч хэдэн зуугаад спортсмендые элирүүлжэ, түсхэ нааданда эльгээһэн бэ Эдэнэрэй дундаһаа Ма шадархи Ягодное тос залуу санашан Елена мова, Ленинградай Се Сокорев, Удмуртиин, сибирскын биатлонис Валерий Журавлев, Се Рогатовский, конькиша рина Редькина (Куйбы Валерий Ткачук (Злато болон бусадые нэрлэ

Үбэлэй спортын эр дээр бэеэ һорижо байн хы эрхэ байдал манайд гагданхай. Мүнөө РС тэ санын 4842 бааза, мянганһаа дээшэ ста искусственна мүльһөөр шагдаһан катогтой спортын ордон доно. Республика торнай дүй дуршэлөөр мэргэжэлтэд, бэлиг ритай тренернүүд олоо дэлнэ. Үбэлэй спортоор шье зиндаанай мүр һорёо үнгэргэжэ бай олон тоото түбүүд эзэ гуулагданхай.

Спартакиада үнгэр нэдтэнь һайн һайхан лэй үгэнүүдые хэлэх наб. Эдэнэр мүрысөөн эхидхэхэдэ таатай эрхэ байдал хангаа, түхеэрэлгэнүүдые бүх бэлдэжэ үгэһэн байна. рэндэнь аргагүй бай би. Зохид һайнаар гэдэһэн санын ста шаргаар һолкорхо юр сын трасса, Междуре дэхи трамплин, үзэсхэл байгаалитай Шерегеш нын комплекс спортсме хэндэ һайшаагдаа ха

Мүнөө Россин үбэлэй спартакиада СССР-эй дуудай үбэлэй V спарт дада эстафетээ дамж Энэ ехэ мүрысөөн лэй үбэл эхилхэр лагданхай. (ТАСС

«АЛТАН ШАЙБЫН» ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛ

Авиационно заводой болон транспортын «Локомотив» бүлгэмэй стадионууд дээрэ эдир хоккеистнуудай дунда ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Алтан шайба» гэжэ шанда хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөнүүд болобо.

Манай республикын табан мянганһаа дээшэ эдиршүүл шайбатай хоккейн нааданууд-та хабаададаг юм. Түрүүшын шатада район, городуудай командануудаа өөһэд дундаа түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөнэй юм. Эндэл шалгарһан командануудтэ түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэнэй байгаа бшуу.

Республикын юһэн районуудһаа арбан гурбан команда түгэсхэлэй тулаллааанда хабаадаба. Тэдэнэй тоодо Хойто-Байгалай, Захааминай, Хяагтын районуудай түлөөлэгшэд, бага наһатаншуул сооноо авиазаводой «Спутник», хүүргын түмэр хэрэгсэлүүдые бүтээдэг заводой «Металлист», Новоильинскын «Лесник», бусад болоно.

Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлэн мүрысөөнэй дүй гаргахада, «Металлист» командын хоккеистнуудтэй нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгаржа, түрүү һуури эзэлбэ. «Спутник», «Лесник» командануудтэй удаадахи хоёр һуури эзэлһэн байба.

Дунда наһанай эдир сооноо Буряадай мод боосоруулдаг, мебель комбинадай хүүгэдэй сп команда чемпионой гэлэ хүртэбэ. Аха ха хоккеистнуудэй Улаан-Удын 25-дахи неангарскын дунда нуудай командануудта тихан, дүрбэ-дүрбэн болоод ябаһан юм. Т лэй нааданай эхилхэ неангарскын хоккей абьяас ехэтэйгээ до 3—4 шайба хойно ноонь сохижо оруулаа. Эндэ тус үнэ юһэдэхи классай Александр Очиржапо гала мэргэн, хурдан, шье байнаараа онсо Наа. Нааданай дүүрэхэ нэр уулзалгала 7:5 гоор түгэсхэжэ, нэрэ эзэргэдэ хүртэбэ жэ холоноо ёөһэн байрта йнууд нютагаа ба. Мухар-Шэбэрэй нургуулиин «Сибирь» менск хотын «Орлен манданууд гурбадахи бэдэхи һууринуудые

Мүрысөөндэ түрүү эзэлһэн командануудыг жуулгын кубок, грамот барюулагдаба.

С. РЕП

[Түгэсхэл. Эхиниинь мартын 12-ой номерто].

— Би гү? Ухаандаал Монголой большевик хүн гээшэб. Тиигээд ород нүхэрэйнгөө ами наһые абархэ гэжэ шиидээ һэм. Шарав занги та хоёршни наадам дээрэ һүгэлсэжэ таниласаһан, өөһэдөө ниилэһэн аха дүү юм гэхэ шэнги. Тиигээд Довдон, Самбуу, Янам гээд шиини ёнотой анда нүхэд байна. Хүнүүд, Антипын Семен шэнги һайн ород энэ дэлхэй дээрэ байхагүй гэдэг. Тиигээд би манай арадай Журамта сэрэгтэ (ополченидэ) эрэшүүлые элсүүлэн идхалгын ажалаар ябаһан хүн туладаа эдэниие һууриһаань хүдэлгэхэ шалтагшье гаргаа һэм. Шалтаг боложо гэхэдэ гомдохогүй бээзт?

— Яалай гэжэ! Харин би баярлажа байналби. Таанадай аша түүнда хубитаяа оруулхаб. Арадай журамта сэрэг гэбэ гүт?. Энэ ушарые һайн ойлгогүйб. Хаана юунэй боложо байные хэлэжэ үгыт!

— Манай Монгол орондо арадай парти байгуулагдаад, гамин, бароной сэрэгүүдые намнаха Журамта сэрэг элсүүлжэ байна. Танай Улаан сэрэг туһалха юм гээ һэн. Удахагүй юумэн эхилхэнь. Хэды хоногой үнгэрэмсөөр..

Түрүүн, орожо ерэһэн боро басаган бишыхан тогоотой юумэ асаржа тулга дээрэ табяад, хабхагынь абахадань, хониной шүлэнэй хурса үнэр гэрээр дүүрэн тараба. Тэрээнһээ Семеной досоо таагүй шэнги боложо, шүлэ аягалжа байһан басагые халта хараад: «Шарав зангиин үхин гээшэ гү... Ехэ һонин, танил шарай байна. Аа, тиимэ, тиимэ, арбан зургаан оной хабарай наадан дээрэ... Тиимэ, тиимэ... Минии һүүлшын наадан дээрэ. Тиихэдэ бүхы юумэн хуушаараа байгаа һэм шуу... Энэ басаган хорин хэды наһатай байгаал даа...» — гэжэ түр зуура бодолгото боломсоороо, нэхы хүнжэл дорофоо шүрбэлиг томо гараа гаргажа, Базарсадын үбдэг дээрэ табяад:

— Ажабайдал гээшэ гайхалтай юм даа. Арбан зургаан оной хабар үнэ сэн тогтоохо үдэр ород, монгол харуулайхид «Эв модоной» наада хээ бэлэй. Ород харуулай эрэшүүлые Германиин фронтдо ябуулха гэһэн һуурагаар найр наадан дээрэ уй гашуудалаа тарааха гэһэн шалтаг гаража, хэмгүй ехэ юумэн болоо һэмнай. Манай эсэгэ Антип—нютагай суутай баян—дүрбэн хүүдэйнгээ гурбыень ябуулха гүүлэхэдээ, наадан дээрэ эдеэ будаа гар татангүй гаргаа һэн. Һайханшье хабар байгаа һэм даа. Антипын дүрбэн хүүдэй хоёрдохинь би һэм. Нилээд зоргоороо гэхэ юм гү, али, юрэдөөл, ород, монголшье байг—хэн хамаагүй, дээрэ дорогүй нүхэсэжэ ябаһан бзе. Колчагай армида ябадаг банба. Урдын хүби заяан шэнги нимэ юумэ байха гү? Тиигээд би арба юһэн онһоо мүнөө болотор Деникин, Колчагай сэрэгүүдтэй саг үргэлжэ байлдааб. Талаан болоходо, аха дүүнэртэйгээ нюур тулажа дайлдаагүйб. Антип эсэгэ алта мүнгэ абаад, бага хүбүүнтээ Манжуур руу зугадахадаа, ганса муу эгэшэ Серафимые орхёод ябаа гэжэ би дуулаа һэм. Колчагай үлэгдэл—капелиинхидые дара дараһаар, нютагтаа хүрэжэ ерэһэмни энэл ха юм. Сэлэнгын зүүн бэеын һуурин тосхонуудай ород, бүряад харуулай хасаг сэрэгүүдэй дунда идхамжын хүдэлмэри ябуулха, партизануудта элсүүлхэ гэһэн даалгабари намда үгөө һэн. Манай энэ нютаг даншье бүглүү газар. Би нишэ ерэхэдээ, хөөрхы эгэшээз нэгэшье дахин эрьежэ үзэхэнөө ондоо юумэн тухай үнэн дээрэ бодоогүй хүмби. Бароной золиг муухай тонуулшад эндэ хоргодожо байха юм гэжэ хэн мэдэбэ. Тиигээд баһа минии ерэхые мэдээд, хүлежэ байһан гэнэ. Атаман Семеновто хүргэжэ, аха дүү хоёртойшни уулзуулхамнай гэбэ гээшэ! Хэрбээ таанадай байгаагүй һаа, минии дуулдаг дуун замхаха һэн даа.

«Аша туһыетнай мартахагүй байхаб даа»,—гээд, Семен хоёр шанаа руунь һабирһан хүлһые гарайнгаа альгаар аршажа, жэгтэйхэнээр эзлд гэжэ:

— Би хэды хоноод бодохо, бээзб, Арбан юһэн ондо Ураалда сээжэрээ һэтэ бууддуулаад үхөөгүй хүм. Мүнөөшье дайсанай һомон намайе даахагүй байха даа,—гэбэ.

Базарсада бүд бүреэһэтэй һэеы дэбдихэр, дабхаса суглуулжа, Семеной дэрые үндэр болгожо үгөөд, гарахадаа:

— Зай, Семкомни, түргэн лэ эдэгэжэ үзэ. Энэ эхэнэр шамайе яала һайнаар харуулһаха байха даа. Урданай танилшье байна. Һайн хэрэг. Би мүнөө һүниидөө дабхижа, хүдэлхэ үдэрөө мэдээд ерэһүү, — гэбэ.

***

Март һарын энэ сэлмэг нэгэ үглөөгүүр Семеной ажабайдалда шэнэ эрьелтэ баһа гараха ёнотой болрбо. Тэрэ хадаа үглөөнэй наранаар бодожо, үсэгэлдэр үдэшэ бүлюудэһэн донгорог хутагаар һахалаа хюһаад, Шарав зангиин үхинэй угаажа, халааһа табижа үгэһэн хубсаһые үмдөөд, газаашаа гарба. Үнэхөөрөөшье, ямар нэгэ шэнэ ажабайдалай эхилжэ байһые зугнэһэн мэтэ газар дэлхэй үнгэ һайханаар налайжа харагдаба. Айлнуудһаа аяар холо, уулын горхоной эрье шадар барифан хоёрхон гэрнэз бэшэ ондоо юумэн үгы. Баруун гэрэ Семеной ороходо, Шарав үхин үни хада сай шанажа, тоһотой лепёошхо шараһан байба. Иимэ лепёошходо дуратанень мэдэнэнэз хойно нимэ хоол үглөө бүхэн хэдэг байба. Хүнэй урдаһаа сэхэ хараже шададаггүй, юрын бэшүүрхүү зангаараа һорьмоһоёо буулган, доошоо хараже, сай барихадань, Семен хайрлаһан шэнги боложо, «арбан зургаан ондо «Эв модоной» наадан дээрэ сай барюулжа байһан Семен, мүнөөнэй Семен хоер үгаашье ондоо болоһые, хөөрхэймни ойлгожол байна бээз даа. Ород, монгол гэжэ байжа ондоорхохо, бэшүүрээхэз болихо саг удангүй ерэхэ, һайн саг эрьехэ байха даа»,—гэжэ бодоод, һаная алдаба. Зангиин мүнөөхи үхин гуран гуталаараа аалихан алхалан, тулга дээрэ тогоо табижа, гэрэй зүүн хаяада байһан хигад сайн гүрэмэл хайрсаг соохоо хониной тарга: мяха гаргажа, ехэл һурамхихаар эмдэжэ эхилхэдэнь, Семен:

— Ягаа ехэ мяхан бэ? Минии эдижэ барахаар бэшэ, — гэжэ гараараа зангахадань, мүнөөхи эхэнэр:

— Манайхинһаа олон хүн ерэхэ байха, — гээд, урихаар энэбэ. Тиигээдшье басаганай энэдэ-дохёо хулежэ байһан юм шэнги моридой гүбэрхэ дуулдаба. Семеной газаа гарахадань, арбаад эмээл моритод гүйлгэлдэжэ ябаба. Бултадаа ямар нэгэн ута юумэ мүр дээгүүрээ үргэлһыень харахада, буутай хүнүүд хэбэртэй болоно. Семен һүүлшын агшанда «маналхинэ» гэжэ ойлгоходоо, һанаагаа амарба. Удангүй Базарсада, Шарав занги, багаһаа танил Дондоа, Янам, Самбуу, баһа хэдэн залуу хүнүүд гүйлгэлдэжэ ерэбэ. Шарав эмээл дээрэһээ буумсаараа, морилойнгоо жолоо һула хаяад, хөөр гараа дэлгэн, Сементой золгожо:

— Зай, большевигни, амар сайн гү? Бишье шамһаа дутаагүй аабзаб! Журамта сэрэгтэ элсэжэ, бирдаан буугаа үргэлөөд, дайсаниие дарахаяа мордобоб. Һэн, шэ үнөөхил янзаараа шахуу байналши. Ехэл зурхэтэй хүншэ даа. Антип Торгоовойн хүбүүн большевик болохо юм гэжэ хэн мэдэбэ даа. Эз, гэгээмни!—гэжэ хөөрүү хүнэй янзаар энэдэ гаргаба. Бэшэ нүхэдынь Сементой баяртайгаар золгобо. Ингэлдэнэзр гэрэ орожо, һуумга баймгаараа мяха зулгаажа, халуун хара сай уугаад, мордохо болобод.

Базарсада ябаха дээрэз монгол эмээл тохоһон хэзр халзан мори Семендо асаржа, жолооень адхуулаад:

— Эрэ хүн гээшэ эмээлтэ моригүй һаа, дали жэгүүргүй шубуундал адлихан гэдэг. Энэ морин алас холын аянайшни унаа болуужаг! — гэбэ. Шарав занги эмээлэй ганзагын сумаа соохоо модон хуйтай маузер буу гаргажа, хөөр гартань барюулаад:

— Эрэ хүн гээшэ эрнгэ эзбсэргүй һаа, гар мухар ябаһантай адлихан юм,—гэбэ.

Семен үхэхэнөө бэшые үзэжэ, ехэ хатуужаһан хүн байбашье, нөдөөрөө дүүрэн нулимса гүйлгэжэ:

— Аха дүүнэрни, һайн даа. Би таанадтай хамтаб!—гээд, мориндоо мордохо гэһэн аад, болижо:

— Намайе харуулһалжа, тэнхэ оруулһан эзэн, эхэнэртэйгээ баяраа хэлсээгүй һаа, нүгэл болохол,—гэжэ үнэн зурхэнөө хэлээд, гэрэй үүдэндэ уруугаа харан зогсожо байһан басаганай бүлеэхэн гарые адхажа:

— Баяртай, абарагшамни! Бидэнэр дахин уулзаха байхабди. Мүнөө би дайсанай һомондо даагдахагүй болонхойб. Заабол таанадайнгаа аша түһые харюулхаб! — гэжэ танигриглаһан мэтэ шангаар хэлээд, «алас холын аянайнгаа» мориндо мордобо.

Р. ЦЫБИКОВ
буряадшалба.

Сэнгийн ЭРДЭНЭ

ХУЯГТАН

РАССКАЗ

Хяагта, Дэдэ-Удэ, Эрхүү хотонуудаар наймаа хуймаа хэжэ ябахадаа, хүнхүүзтэйшье, хубисхалшедтайшье таниласаа һэм. Хаба шадалаа баттаажа ядажа ябагдаа. «Эв модоной» наадан дээрэ би хуушан хани Шарав зангиинда хонон үнжэн найрлаа һэнби. Ородуудаа хаяад, Шарав бидэ хоёр нээрээнэл хоёр жэлэй урдахана наадан дээрэ наншалдажа танилсаа бэлэйбди. Унаһан мориндоороо боосолдожо урилдахадаа, хүлыень сохижо, мориемни унагаабаш гэжэ Шаравай намда халдихада, би харюугүй байжа шадаагүй һэм.

Семен буржагар хүрин һахалтайһаа бэшэ, монголшуу түхэлтэй нюртань хүсэд зохёогүй шэнги хүхэ сэнхир нюдөө мухарюулан, бодолгото боложо:

— Арбан зургаан оной наадандa Шарав үхинтэйгөө суг ошоо һэн... Одоо тэрэ үхин мүн энэ бээз даа.

— Мүн, мүн... Шамайе танижал байһан байха. Семен, хониной шүлэ уу. Бэешни түргэн шадал орохо.

— Һайхан шүлэн байна. Би таанадай аша туһые харюулхал байхаб. Антипын Семен шэнги һайн хүн байхагүй гэдэг гэнэ. Яахаб даа. Эдэзнһээ адуу мал худалдажа абахадаа, дэмы-дэмы наймаасалдажа, гай түбэг гарадаг лэ байһан. Арбан зургаан оной тэрэ наадан һүүлээр хэды хоноод, манай харуулай эрэшүүл, тэдэнэй тоодо Антипын гурбан хүбүүд сэрэгэй албанда татагдаа һэн. Би гансаараа таһаржа, арбан долоон ондо, Петроградта хубисхалай талада орос болэйб. Бүри эрьелтэ бусалтагүйгөөр. Аха дүү хоёрөй нэгэниинь Деникинэй сэрэгтэ, нүгөөдэнь Манжуур руу зугадахадаа, ганса муу эгэшэ Серафимые орхёод ябаа гэжэ би дуулаа һэм. Колчагай үлэгдэл—капелиинхидые дара дараһаар, нютагтаа хүрэжэ ерэһэмни энэл ха юм. Сэлэнгын зүүн бэеын һуурин тосхонуудай ород, бүряад харуулай хасаг сэрэгүүдэй дунда идхамжын хүдэлмэри ябуулха, партизануудта элсүүлхэ гэһэн даалгабари намда үгөө һэн. Манай энэ нютаг даншье бүглүү газар. Би нишэ ерэхэдээ, хөөрхы эгэшээз нэгэшье дахин эрьежэ үзэхэнөө ондоо юумэн тухай үнэн дээрэ бодоогүй хүмби. Бароной золиг муухай тонуулшад эндэ хоргодожо байха юм гэжэ хэн мэдэбэ. Тиигээд баһа минии ерэхые мэдээд, хүлежэ байһан гэнэ. Атаман Семеновто хүргэжэ, аха дүү хоёртойшни уулзуулхамнай гэбэ гээшэ! Хэрбээ таанадай байгаагүй һаа, минии дуулдаг дуун замхаха һэн даа.

«Аша туһыетнай мартахагүй байхаб даа»,—гээд, Семен хоёр шанаа руунь һабирһан хүлһые гарайнгаа альгаар аршажа, жэгтэйхэнээр эзлд гэжэ:

— Би хэды хоноод бодохо, бээзб, Арбан юһэн ондо Ураалда сээжэрээ һэтэ бууддуулаад үхөөгүй хүм. Мүнөөшье дайсанай һомон намайе даахагүй байха даа,—гэбэ.

Базарсада бүд бүреэһэтэй һэеы дэбдихэр, дабхаса суглуулжа, Семеной дэрые үндэр болгожо үгөөд, гарахадаа:

— Зай, Семкомни, түргэн лэ эдэгэжэ үзэ. Энэ эхэнэр шамайе яала һайнаар харуулһаха байха даа. Урданай танилшье байна. Һайн хэрэг. Би мүнөө һүниидөө дабхижа, хүдэлхэ үдэрөө мэдээд ерэһүү, — гэбэ.

***

Март һарын энэ сэлмэг нэгэ үглөөгүүр Семеной ажабайдалда шэнэ эрьелтэ баһа гараха ёнотой болрбо. Тэрэ хадаа үглөөнэй наранаар бодожо, үсэгэлдэр үдэшэ бүлюудэһэн донгорог хутагаар һахалаа хюһаад, Шарав зангиин үхинэй угаажа, халааһа табижа үгэһэн хубсаһые үмдөөд, газаашаа гарба. Үнэхөөрөөшье, ямар нэгэ шэнэ ажабайдалай эхилжэ байһые зугнэһэн мэтэ газар дэлхэй үнгэ һайханаар налайжа харагдаба. Айлнуудһаа аяар холо, уулын горхоной эрье шадар барифан хоёрхон гэрнэз бэшэ ондоо юумэн үгы. Баруун гэрэ Семеной ороходо, Шарав үхин үни хада сай шанажа, тоһотой лепёошхо шараһан байба. Иимэ лепёошходо дуратанень мэдэнэнэз хойно нимэ хоол үглөө бүхэн хэдэг байба. Хүнэй урдаһаа сэхэ хараже шададаггүй, юрын бэшүүрхүү зангаараа һорьмоһоёо буулган, доошоо хараже, сай барихадань, Семен хайрлаһан шэнги боложо, «арбан зургаан ондо «Эв модоной» наадан дээрэ сай барюулжа байһан Семен, мүнөөнэй Семен хоер үгаашье ондоо болоһые, хөөрхэймни ойлгожол байна бээз даа. Ород, монгол гэжэ байжа ондоорхохо, бэшүүрээхэз болихо саг удангүй ерэхэ, һайн саг эрьехэ байха даа»,—гэжэ бодоод, һаная алдаба. Зангиин мүнөөхи үхин гуран гуталаараа аалихан алхалан, тулга дээрэ тогоо табижа, гэрэй зүүн хаяада байһан хигад сайн гүрэмэл хайрсаг соохоо хониной тарга: мяха гаргажа, ехэл һурамхихаар эмдэжэ эхилхэдэнь, Семен:

— Ягаа ехэ мяхан бэ? Минии эдижэ барахаар бэшэ, — гэжэ гараараа зангахадань, мүнөөхи эхэнэр:

— Манайхинһаа олон хүн ерэхэ байха, — гээд, урихаар энэбэ. Тиигээдшье басаганай энэдэ-дохёо хулежэ байһан юм шэнги моридой гүбэрхэ дуулдаба. Семеной газаа гарахадань, арбаад эмээл моритод гүйлгэлдэжэ ябаба. Бултадаа ямар нэгэн ута юумэ мүр дээгүүрээ үргэлһыень харахада, буутай хүнүүд хэбэртэй болоно. Семен һүүлшын агшанда «маналхинэ» гэжэ ойлгоходоо, һанаагаа амарба. Удангүй Базарсада, Шарав занги, багаһаа танил Дондоа, Янам, Самбуу, баһа хэдэн залуу хүнүүд гүйлгэлдэжэ ерэбэ. Шарав эмээл дээрэһээ буумсаараа, морилойнгоо жолоо һула хаяад, хөөр гараа дэлгэн, Сементой золгожо:

— Зай, большевигни, амар сайн гү? Бишье шамһаа дутаагүй аабзаб! Журамта сэрэгтэ элсэжэ, бирдаан буугаа үргэлөөд, дайсаниие дарахаяа мордобоб. Һэн, шэ үнөөхил янзаараа шахуу байналши. Ехэл зурхэтэй хүншэ даа. Антип Торгоовойн хүбүүн большевик болохо юм гэжэ хэн мэдэбэ даа. Эз, гэгээмни!—гэжэ хөөрүү хүнэй янзаар энэдэ гаргаба. Бэшэ нүхэдынь Сементой баяртайгаар золгобо. Ингэлдэнэзр гэрэ орожо, һуумга баймгаараа мяха зулгаажа, халуун хара сай уугаад, мордохо болобод.

Базарсада ябаха дээрэз монгол эмээл тохоһон хэзр халзан мори Семендо асаржа, жолооень адхуулаад:

— Эрэ хүн гээшэ эмээлтэ моригүй һаа, дали жэгүүргүй шубуундал адлихан гэдэг. Энэ морин алас холын аянайшни унаа болуужаг! — гэбэ. Шарав занги эмээлэй ганзагын сумаа соохоо модон хуйтай маузер буу гаргажа, хөөр гартань барюулаад:

— Эрэ хүн гээшэ эрнгэ эзбсэргүй һаа, гар мухар ябаһантай адлихан юм,—гэбэ.

Семен үхэхэнөө бэшые үзэжэ, ехэ хатуужаһан хүн байбашье, нөдөөрөө дүүрэн нулимса гүйлгэжэ:

— Аха дүүнэрни, һайн даа. Би таанадтай хамтаб!—гээд, мориндоо мордохо гэһэн аад, болижо:

— Намайе харуулһалжа, тэнхэ оруулһан эзэн, эхэнэртэйгээ баяраа хэлсээгүй һаа, нүгэл болохол,—гэжэ үнэн зурхэнөө хэлээд, гэрэй үүдэндэ уруугаа харан зогсожо байһан басаганай бүлеэхэн гарые адхажа:

— Баяртай, абарагшамни! Бидэнэр дахин уулзаха байхабди. Мүнөө би дайсанай һомондо даагдахагүй болонхойб. Заабол таанадайнгаа аша түһые харюулхаб! — гэжэ танигриглаһан мэтэ шангаар хэлээд, «алас холын аянайнгаа» мориндо мордобо.

Р. ЦЫБИКОВ
буряадшалба.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Горнистнууд, харюусагты!» 10.35 — «Дом у кольцевой дороги» — телефильм (2-дохи сери). 12.10 — Ленинградска областиин ба Ленинградай профтех-һуралсалай Сёёлой ордоной баяннистнуудай оркестрэй концерт. 12.25 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — «Арадуудай бүхэдэлхэйн парламент» — баримгата фильм. 16.00 — «Зарницын» замаар. Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, Армиин генерал И. Гусаковский ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь А. Федулова гэгшэд дамжуулгада хабаадалсаха. 16.30 — Узбегэй ССР-эй арадай артистка М. Шамаева дуулаха.

Улаан-Удэ. 16.55 — «Байгал» программа.

Москва. 17.25 — Санын спортоор дэлхэйн кубок. Норвегиһээ дамжуулга. 18.05 — «Онтохондо айлшаар». «Морозко» — уран һайханай фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Ф. Шопен.